کاڼي دل

په لاس کې خوند نه کوي

Ketabton.com

اظهار الله اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼی د ګل په لاس کښې خوند نه کوي

اظهار الله اظهار

سنډیکیټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي دګل په لاس کښې خوندۀ کوي
شاعر : اظهار الله اظهار
ټائټل : محمد فهیم انصاري
ترتیب : محمد ایاز غزل ، شکیل احمد نایاب
اهتمام : پروفیسر شوکت الله حسن ، محمد داؤد کمال
پروف ریډنګ : نوشاد حکیم ، پروفیسر سید ایوب شاه
روے اشاعت : ۱۵ ، اګست ۲۰۰۰ء
پریس : انصاري پرنټنګ پریس محله جنګي پېښور
کتابت : ارشاد خان پښتو اکېډیمي پېښور
قیمت : سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه

اظهار الله اظهار لیکچرار اردو څانګه اسلامیه کالج
پېښور یونیورسټي
فون : ۲۴۰۳۰۵

انتساب

د هاغې دروند پلار په نامه چې وائي
" د محبت زخمونه لا ښکاره شي
پوهه چې څومره حجابونه راوړي "[1]

* * *

د خوږې مور بي بي په نوم چې وائي
زما دې هیڅ نۀ دي پکار بچیه
رب دې ودان کړه زما هر څۀ ته ئې

* * *

د خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره د قرآن حافظ شي
او رب ترې جوړ کړي د اسلام مجاهد

[1] دا زما د والد صیب پروفیسر انعام الله جان قیس صاحب شعر دے چې د هغوي په شعري مجموعه "ژوندون که بلتون" کښې چاپ دے۔
اظهار

Scanned by CamScanner

هائیکو

تېروتنې او نیوکې

د هایکو ساخت او هیئت څه دی. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زېږولی دی. څه تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلی دی. ددې وضاحتونو بېخي ضرورت نه دی پاتې شوی. ځکه چې اوس د دنیا د نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر د پښتو ژبې او ادب د سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړي دي چې دوباره ذکر به یې لوستونکي د تکرار د بې خوندۍ او د نظر د ستومانۍ سره مخ کړي. ګنې نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما د هایکو د رومبۍ مجموعه "راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي"، کښې چاپ شوی دی. باید چې او لوستلی شي. او بیا په تېره تېره د بناغلي محمد ایاز غزل صیب تفصیلي مقاله چې د هغوي د هایکو په مجموعه "د بنائستونو د صحرا ورېځې" کښې موجوده ده

په دې حقله کښې کشالې هوارولې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد د هایکو په تیکنیک څه تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نه دي بلکې د هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې د ټپې په مرسته او د هایکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړ کښې زه د هایکو څه فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حېثیت به یې د بحث د غوښتنې او موضوع د تقاضونه زیات هیڅ هم نه وي او زما دې خبرې سره به بېخي نه متعارض کېږي چې ګنې زما دا لیک په هایکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نه دی.

تر اوسه پورې چې د هایکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویو برخه اخستې ده. دې لړ کښې چې غیر اصولي او د هایکو د صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ باندې مبني بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زه د خپل بحث نه ځکه او باسم چې داسې ذهني رویې د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف تښتېدل دي بلکې د نا اهلۍ د پټولو په هڅه کښې د ټپې په اوږو د ټوپک ایښودلو ناداني ده او د ټپې سره د دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته د ټپې او هایکو د تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې جاړ ځ وي واخستلې شي. خو له هر څه نه وړاندې زه د ښاغلیو ناقدینو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې د کومو اعتراضونو مفصل او مدلل جوابونه ما په خپل مضمون "هایکو د پښتو ادب کمپیوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي اولولي او د تصفیه شوؤ اختلافاتو دې په بیا بیا بې ځایه ګردان نه کوي ځکه نو اُو دې ښائي چې زه په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تیندک شوے یا په کومو کومو ځایونو کښې تېر وتلے یم. زلمے نقاد ښاغلے ازاد اشنغرے صیب په دې باب کښې لیکي.

"راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي، نوم هم ښائسته او د ټاټول کټ اپ هم ښائسته .... د اکثرو ملګرو نه چې ما کومې تبصرې پړې ولوستې یا واورېدې د هغې په باب به زه څه ووایم، خو دا به ووایم چې که د اظهار د کتاب سر مقاله په غور ولوستے شي نو په دې کښې د دغو ښاغلیو معترضینو د قانع کولو دپاره مواد شته."[1]

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې دا حقیقت څرګند کړے وو چې:

"د ټپې شاعر ورک وي او د هایکو شاعر ژوندے او معلوم وي."[2]

لهذا ګنړو ناقدینو د دې خبرې په ترڅ کښې سنجیده او طنزیه

رد عمل ښکاره کړو. د مثال یو څو نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے۔"[3]

دوېمه حواله:

"مونږ خلق خو په نوم مړه يو او د ټپې د خالق نوم چا ته نه وي معلوم نو د چا کار څه دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هایکو ئې را ژوندے کوي، مطلب دا چې د ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف د خپل ځان غم په مخه کړي دي."[4]

د حیرانتیا خبره دا ده چې ګران تنقید کوونکو ښاغلیو اخر څنګه دا فرض کړه چې ګنې اظهار الله اظهار په فائي ژوند کښې د ټپې د اهمیت نه انکار کوي د خبرې مطلب صرف او صرف دومره ؤ چې هایکو په تخلیقي سطح د فرد د انفرادیت نفې نه کوي او خود نمائي چې د تخلیق کار فطرت دے ورته هایکو کښې د تسکین موندلو زیاتې موقعې په لاس ورځي ګنې نو دغه معترضین دې پخپل ګرېوان کښې سر دننه کړي او اُو دې وائي که چرې د پښتو ژبې یو شاعر ادیب پخپله نامه نظم نثر، غزل، هایکو، افسانه، ناول، خاکه، ټکل وغیره لیکي نو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه به کښې د پښتو د ادب پنګه او د پښتنو د اجتماعي ژوند سرمایه نهٔ شي تسلیمولے بلکې پښتانهٔ به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دي خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څومره پکښې هم د پښتنو د تاریخ، ثقافت، تهذیب، رسمونو او د مذهبي، سماجي او نفسیاتي رویو انګازې ولې نهٔ را پورته کیږي. خدائے دې نهٔ کړي که چرې داسې اوشي نو د پښتو ادب په لمن کښې به اخر څهٔ پاتې شي. اخر کوم خوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبې جولۍ دې د ادب د دې رنګا رنګ اصنافو د سپړدو نه سپوره پاتې شي. اوس هر کله چې تخلیقي انفرادیت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او د قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حیثیت برقرار ساتي. نو بیا په دې کښې د اعتراض څهٔ ګنجائش دے دې باوجود چې په معلوم کیدلو یا نهٔ ورکیدلو او د خپل ځان غم په څه اخستو کښې د زمکې او اسمان فرق دے. لوستونکي دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې د پښتو ژبې او ادب د ترقۍ غوښتونکي مباغلي معترفین دي که اظهار الله. اظهار.

راقم الحروف لیکلي وو

"ټپې صرف علاقائي یا پښتو ادب متاثره کړے ہے هایکو په افاقي تناظر کښې د دنیا د هرې ژبې، ادب او طبقې سترګې ځان ته را اړولي دي."[٥]

دې خبرې په ترخ کښې مباغلے اسیر منګل لیکي:

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے۔ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے۔"[٦]

د ترجمې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره دا ده چې د کوم اعتراض جواب مباغلي اسیر منګل کوي. هغه زما په مضمون کښې یو ځائے هم موجود نهٔ دے او نهٔ ما دا دعوی کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نهٔ ده شوې. مقصد مې دا وُ چې هایکو د دنیا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې لیکلے کیږي او ټپه د بین المللي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو، پنجابۍ یا هندکو کښې لیکلے شوې ده. او هغه هم د بنیادي ساختیاتي تبدیلو سره. اوس که زما دې خبرې سره مباغلے اسیر منګل اتفاق نهٔ لري نو بیا دې ماته په انګریزۍ، اطالوي، فرانسیسۍ، جرمني، روسۍ، چینۍ، فارسي، اردو او د دنیا نورو لویو او وړو ژبو کښې لیکلي شوې یو څو ټپې او ښائي ولې ددې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې اولیکلے شوې دي او لیکلے کیږي. چې کوم مثالونه ئې شته. زما په خیال بناغلے اسیر منګل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو هیڅ ضرورت نه دے محسوس کړے او د خپلې خوښې هغه عبارتونه ئې را وستلي دي چې د هغوئ نه کلي شوي مقصد ته پرې تقویت رسیږي.

ګوران بناغلي مشتاق مجروح په خپل مضمون اُنې اینارکو هایکو کښې په راقم الحروف د خپل خاص تنقید ئې جبر کلي کړي دي. لیکي:

"تن اُنې اینارکو میتن نوژي هوم کښې ژبړ مېدلي غني هایکو د فحاشۍ اعلیٰ ترین نمونې دي بلکې دا ښځه په دشوق سره ونیلے شوې چې اُنې اینارکو میتن نوژي هوم کښې ژبړ مېدلي غني هایکو ته بیلو پرنټ ونیل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په مشاهده کښې راغلي ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا هغه فحش ګوئي نه ده کړې. واحد دا نو وارد صنف دے چې غني دیکو نکیو ده فحش ګوئۍ دپاره خاص کړے دے."

زه دا ونیل نه غواړم چې بناغلے مشتاق مجروح دې پخپله اعلیٰ و ارفع ادبي لعبي باندې ژن غور اوکړي. بهر کیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د غندنې وړ اقدام دے دغه

رنګ د ادب د خېږ نظريې ته زیان ورسي. زه هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې بناغلي مشتاق مجروح غني ته د فحش ګوئۍ نسبت کړے دے او بیائې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړي دي په هغې کښې د ښکاره تېروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت کول نه دي خو د حق او باطل ترمینځه فرق نه کول راته هم یو لوئے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوئے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او ټګ لارې خطا کوي او په سرې سترګې تورَوي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې توره وهل زیات مناسب دي البته که د دغې عناصرو په مرسته په یوه ئې ضرره پیرایه کښې د ژوند ترڅ بچارې اوښودلے شي. یا د معاشرې بربنډو او لغړ ارخونو پکښې په داسې هنر اوغندلے شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کیږي نو دا به فحش لټرېچر نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فیصله کوي. اوس که یو نفس پرست "بهشتي زېور" ته

Scanned by CamScanner

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور د چا وي لهذا
دوه څيزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي يو موضوع
او بل موضوع ته اپروچ - اوس که يو بنده خيال ته غلط
اپروچ اوشي نو بنده خيال به په دې سبب نۀ غندلے کېږي
چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې د غلطو اندازو
سر غوځول به عين انصاف وي.

بناغلي مشتاق مجروح چې د راقم الحروف په کومو
هائيکو باندې د فحش ګوئي تهمت لګولے دے د نمونې په
ډول ترې يو دوه هائيکو وړاندې کېږي.

وادۀ کښې بام کوه ناوخته نۀ کړې
چې استعمال کښې ئې اوبه نۀ راځي
نو د کوهې ټولې چينې اوچې شي

زۀ نۀ پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار بناغلے دې
بې بحثۍ ته را اوپارولو چې نقل کړے شوې هائيکو کښې
فحاشي ده - چې نه ئې لفظياتو کښې د هوسناکۍ څۀ ترغيب
شته او نۀ ئې معنٰی د شهوانيت چغلي خوري البته څرګنده
پکښې د خاتم الانبياء صلی الله عليه وسلم د وېنا د مفهوم دے چې بچے
دې بالغ شي نو وادۀ ورله اوکړه - ځکه چې زما په خيال
ورستو ترې ګڼې پېچيدګۍ هم پيدا کېدے شي.

بله هائيکو :-

کړنې له سر راوړۀ نادانۍ ګنې
ګړک چې د کوهي چرګې نۀ ماتېږي
ورله په پوزه کښې بڼه ورکوي

چې پکښې د جرم او سزا قانوني اړخ په تمثيلي انداز
کښې وړاندې شوے دے او د حکمت پکښې بيان شوے
دے چې په ښځو پرې نۀ دې سستول پکار کښې نو مازغۀ ئې
خرابېدے شي. خو بناغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي
ښکاري اوس دې لوستونکي فېصله اووائي چې فحاشي زما په
هائيکو کښې ده که د بناغلي معترض په ذهن کښې.

بې تقدير که زما په هائيکو کښې د جمالياتي حسياتو د
ادراک او اظهار سره سره د فحاشۍ عناصر په لاشعوري
توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته دې توبه
وي. بلکې زۀ د دا رنګ هائيکو د Disone کولو اعلان کوم.

البته د بناغلي مشتاق مجروح صيب دا دعوی بېخي بې
ځايه ده. چې ګني په پښتو کښې د فلمي شاعرانو نه علاوه
بل چا فحاشي نۀ ده خوره کړې مګر هائيکو کښې دا سې
کېږي.

زۀ پوښتنه کوم چې آيا خوشحال خان خټک بابا فلمي
شاعر وُ او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بيا د هغوی
په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او اميزشونه دي تر
کومه پورې ئې بناغلے ډيفينډ Defend کولے شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوېمه خبره دا ده چې ښاغلے مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ
نه صرف قائل دے. بلکې وکالت ئې هم کوي زما په خيال يا
خو ګڼې هغوي فقط نفس کُشي او برګزيده ټپې اورېدلې او
لوستلې دي او يا ګڼې د ټپې فحاشي ورته فحاشي نه ښکاري.
د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت
کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې
دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نهٔ دي بلکې د پښتو ژبې
مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستندو مطبوعه ټپو
کښې شمېرلے کېږي.

يا قربانه :

په ما دې خېټه نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شُملو له به درتلمه
چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېرېان پرې ناست دي اترې به شي مېنه
اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله بې ننګه اشنا غېږ نهٔ راکوينه
سورے سورے په ګولو راشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دے. هيله لرم چې ښاغلي مشتاق
سره به ددې ټپو په صفايئ کښې ګڼ تاويلات او توجيهات
وي ګڼې نو دا به منې چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسي

شاعرانو فحش ګويئ نهٔ ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او
کلاسيکې دواړه قسمه شاعرانو ته د دغه اعزاز پګړې په سر
دے. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نهٔ ده پاتې شوې.
اصل کښې جماليات او فحاشي د يو تصوير دوه جدا جدا
اړخونه دي څو مبيح ئې يوه ده يعنې جنس. اوس که د جنس
صحت مند اړخ واخستلے شي. نو د جمال احساس به پېدا
کېږي او که نه رنځور اړخ ئې موضوع جوړه شي نو فحاشي
به ترې سازېږي. دغه وجه ده چې د جذباتو په غورځنګ
کښې څنې وخت په دواړو کښې د امتياز کرښه رابنکل ګرانه
شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الائش
نه بچ ساتل پکار وي ګڼې نو داسې حالتونه به راپيدا کېږي
لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.

د ائې اېنړ کو هائيکو ليکونکے ښاغلے مشتاق دا هم ليکي:

" زموږ د پښتو نوؤ ليکونکيو د هائيکو طرف ته
مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر
اسرار صاحب دا بيانوي چې په پښتو کښې زموږ
متقدمينو دومره څهٔ وئيلي دي چې اوسنو ليکونکيو
ته ئې څهٔ پرېښي نهٔ دي نو ځکه دوي په دې
نو وارد صنف کښې د ليکلو کوشش نه کوي خو
هغه ورسره دا هم وائي چې هائيکو ليکونکي ما ته
ټول سائيکو ښکاري زما يو بل ملګرے وائي چې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرېيه ولې دَ ادبي اصنافو قات راغلے دے چې اوس دَ جاپاني صنف نه کار اخستے کېږي. چاربېته مړه شوې ده، رباعي نشته، قصيدې ختمې دي پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع ازمائي نهٔ شي کولے نو دَ پښتو خالص خپل صنف ټپه چې دَ هائيکو نه مختصره هم ده په هغې کښې دې طبع ازمائي کوي"۹

زهٔ خپله هم دا غواړم چې ټپه دې اوليکلے شي خو په دې کښې څوک څهٔ کولے شي چې اوس نوے کول دَ ټپې په مقابله کښې دَ هائيکو تخليق له زياته ترجيح ورکوي. لهذا پکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسياتي عواملو او دَ عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولے شي او بيا دا چې لوے تحريکونه په مخالفتونو نهٔ مري بلکې نوره وده او زور موي.

محترکيف دَ نباغلي مضمون نګار دَ حوالې ددې ليک نه قدم په قدم دَ هائيکو صنف سره دَ هغوي دَ لاشعور هغه پټ عناد راڅرګندېږي چې دَ ائي اينډ کو ليکلو باعث او محرک ګرځېدلے دے. بيا هم نباغلي مجروح چې دَ محترم ډاکټر اسرار په حواله کومې خبرې کړې دي زهٔ پرې اعتماد کوم اوس هغوي پوهه شه او نباغلے ډاکټر اسرار. البته دا خبره چې نو وارد صنف هائيکو ته دَ نوؤ ليکونکيو ځکه مخه

شوې ده. چې متقدمينو ورته دَ وئيلو دپاره هيڅ نهٔ دي پرېښي اصولاً غلطه او غير تحقيقي ده او ددې حقيقت منلو نه سترګې پټول دي. چې ګني دَ هر دور دَ ادب خپلې تقاضې اسلوب، ډکشن، نفسيات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې دَ علامت، سرّيلزم، ترقي پسندۍ ډاډا ازم، تجريديت او ازاد خيال دَ تلازې وغيره کوم فکري او ټيکنيکي تحريکونه راپورته شوي دي. او شعري او نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړے دے متقدمينو دَ هغې خوب هم نهٔ وُ ليدلے او دَ هغوي دَ خيال په حاشيه کښې هم چرته دغه امکانات نهٔ برېښېدل زهٔ دا منم چې زمونږه کلاسيکي شاعرانو پښتو ادب ته مستقل او پاخهٔ بنيادونه ورېخښلي دي او راتلونکي کول ته لارې اساني کړې دي خو دا دعوٰی چې ګنې دَ شعر او ادب دَ ارتقاء سفر هغوي دَ موضوع او فن په اعتبار داسې کمال ته اورسوؤ چې بل چاته ئې پکښې هيڅ نهٔ دي پرېښي زياتے او سينه زوري ده.

ډاکټر صيب زمانه زيات په دې خبره پوهه دے چې نن او پرون کښې فرق وي نن چې دنيا دَ کومو پېښو سره مخ ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي يا کوم سائنسي ايجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه دَ متقدمينو زمانه کښې چرته وے او چونکې ادب ماضي سره سره دَ

Scanned by CamScanner

عصري او زماني پېښو په نبض ګوتې ږدي. لهذا عصري
پېښې به د تخلیقي زړه چاودون د مرحلو نه خامخا تېرېږي
او محض د متقدمینو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي.
ګني نو په معاشره کښې به د ادب افادیت ختم شي. اوس
که چرې د ډاکټر صیب په خبره څوک ایمان راوړي نو پښتو
ادب به یو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او یو نه ختمېدونکے
جمود به ئې په اعصابو لکه د خپسې ناست وي. دا حقیقت
هم دے چې دا سې سوچونو پښتو ادب ته لوے زیان ورسولے
دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار ددې نیم پخته اعتراض یو بل
اړخ دا هم دے چې نوي لیکوالنکي هایکو ځکه لیکي چې ګنې د
بره نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوې
دي. دا خبره هم بې تحقیقه او د مشاهدې خلاف ده ځکه چې
نن سبا کوم نمائنده هایکو لیکوالنکي شاعران دي هغوي د
غزل، ازاد او معرّا نظم او ګڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله
نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنیا کښې منلے شوي او
مستند دي مثلاً ریاض تسنیم، محمد ایاز غزل، شکیل احمد نایاب
عامر ګمایانړ، جنرال عبدالصمد مؤمند، نجیب الله عامر
زبیر حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه
" ستر ګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کریم بخش
د کال ۱۹۹۶ء د ورمېنې انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د
هایکو لیکوالنکي ټول سایکو دي. نو دا د هایکو تخلیق کونکیو د
ذهني او نفسي کیفیتونو نه سرا سر د بې علمۍ ثبوت دے
او د هغې بهتان طرازۍ یوه کړۍ ده چې د هایکو خند وړکي
ئې وخت په وخت په څه نه څه شکل کښې کوي. زه منم چې
بناغلے ډاکټر صیب د ایم. بي. بي. ایس ډګرۍ ترلاسه کړې
ده او سیکاټري د ایم. بي. بي. ایس په نصاب کښې یو څانګه
ده خو دا هم حقیقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صیب چرته
هم پروفیشنل سایکاټرسټ نه دے پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران
کښې او د ریټائرمنټ اخستلو نه پس د یو ناکامه کوشش نه
ورستو ئې چرته عام پریکټس هم نه دے کړے او نه د
هایکو د رغوونکو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت
په لاس راځي نو بیا اخر څنګه د هغوي ددې خیالي تشخیص
سره اتفاق وکړے شي چې هایکو لیکوالنکي ټول سایکو دي
اوس که بناغلے د ادب په دې تخلیقي صنف کښې ځان له د
ځاے پیدا کولو خواهش لرونکیو ته په دغه سبب دا ناروا
نسبت کوي نو بیا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان
د دغه اعتراض په زد کښې راځي ځکه چې علت او سبب ئې
یو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هایکو سره د سایکو
د قافیې د سمون په وجه مزاح پیدا کول غواړي نو ورېږ
په ادب ورته زه دا ویل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدا کولو دغه وسیله او "آف فیشن" کښله کیږي او بالفرض
که د مزاح پیدا کولو دغه اعتدال خیل کړے شي نو ممکنه ده
چې څوک دا هم اووائي چې د غزل لیکونکي خجل وي د تکل لیکونکي
دل الم وي او د ټپې خالق کیږي وي علی هذا القیاس ولې دا
به د مزاح پیدا کولو ډېره پرېوتې حربه او وسیله وي
او دغه مزاح چې منبع یې په نیغه د یو انسان یا د یوې طبقې
جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلی او رفیع
منصب سره هیڅ سمون نه لري.

تر څو پورې چې د "الې اینار کو هائیکو" د مضمون نګار
بناغلي مشتاق مجروح د یو بل ملګري ددې احتجاج تعلق
دے چې کښې چاربیته، قصیده، رباعي او ټپه څه مړه
شوي خو نه دي چې لیکونکي جاپاني صنف هائیکو لیکي.
ډېره بې ځایه به دې چې یو هائیکو لیکونکي هم دا نه
دي وبللي چې څوک دې په ګوته شوي دغې اصنافو کښې
طبع ازمائي نه کوي ددې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه
چې څوک اووائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او
سکواش وغیره نه کوي. بلکې ددې په ځائے دې کُشتي
مېرغې کبابړي او ګولي ډنډه وغیره کول شروع کړي چې
چرته روایت یې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا
ده چې د "هذا ما کنزتم" غونډې د ضخیم تحقیقي کتاب
لیکونکے بناغلے مشتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د دغه هیڅ نوم، ادبي حیثیت او درک یې نه دے په
ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه
تېښته ده. زما په خیال دغه رنګ بناغلي مشتاق مجروح د
یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په
پوې تراشلې شوي مجسمه کښې یې د هائیکو خلاف خپل
ذاتي جذبات وړاندې کړي دي خو سره څه اووائي زموږ
قامي مزاج داسې جوړ شوے دے چې سونږ مړي را ژوندي
کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر بناغلے داور خان داؤد په خپل یو مضمون کښې
د هائیکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هائیکو سره نږدې تعلق
په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ
سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات
فرق دے. هائیکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف
دے. لکه د ټپې ددې د خصوصیت او مقبولیت
راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دے
خو هائیکو کښې صرف درې مصرعې وي. رومبۍ
مصرعه کښې پنځه، دوېمه کښې اووه او درېمه
کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم
اوولس صوتي اهنګونه لري. رومبۍ او درېمه
مصرعه یې برابره او هم قافیه او دوېمه یا منځنۍ

Scanned by CamScanner

ئې د دوو صوتي اهنګونو هومره د دوي مثله اوږده وي يعني هايکو د هيئت او موضوع دواړو په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي.

د هايکو د صوتي اهنګ نظام د بحرِ متقادب دې ارکانو مطابق کېدے شي

فعلن فعلن فع	=	۵	
فعلن فعلن فعلن فع	=	۷	۱۷
فعلن فعلن فع	=	۵	

خو ددې برعکس د ټپې د دوو مصرعو د صوتي اهنګونو يا ملي اوازونو ترتيب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ [10]

د پروفېسر صېب فرمودات په سرسري کوخو ډېرې نيمګړتياګانې په کښې محسوسېږي او يو ځاے نيم کښې په کښې د تحقيقي سپړنې خلاف د سهولت احساس هم پټه پښتو کوي ددې نه علاوه د هغوي د حوالې دا ليک يو فني تيندک سره هم مخ شوے دے.

معلومېږي دا چې پروفېسر صېب د هايکو هيئتي ادلون بدلون ساختياتي تبديلۍ او ټيکنيکي ارتقاء په نظر کښې نه ده ساتلې کنې نو هايکو به ئې د اوولسو څپو او ۵ - ۷ - ۵ د ترتيب په حکمي او حتمي تقسيم کښې نه راوستله يا دا هم ممکنه ده چې دې سلسله کښې پروفېسر صېب [17]

بعضي رجعت پسندانه ادبي ذهنيت دريځي د هايکو د صنف نه د يو خاص مکتبهٔ فکر تړاکلے شوي قيود او حدود نه پوره ته کول غواړي. ګني نو د جاپان د ړمبني هايکو ليکونکي باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کښې اهم دے. دغه ترتيب حرفِ اخر نهٔ دے ګڼلے او بيا په عالمي ادب کښې د يوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هايکو ليکلو تجربې هم شوي دي. کېدے شي پروفېسر صېب ته هغه د التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بيا ئې هم وضاحت لازمي ښکاره وُ.

بهرحال پروفېسر صېب چې د هايکو دپاره د بحرِ متقادب د ارکانو کوم ترتيب منلے دے او په مثال کښې ئې د همايون صيّاد صېب کومه هايکو وړاندې کړې ده. دواړو کښې هيڅ تړون او نسبت نشته، هايکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزميه اوزانو دغې قسمونو سره هم اهنګې نهٔ دي او مطلق د بحر متقارب په بنسودلې شوي بحر نهٔ مقطع کېږي ځکه چې د پښتو ژبې او هايکو ځانته يو مزاج دے او د هغې په دغه تجويز شوي بحر باندې بېخي تقطيع نهٔ کېږي. هايکو ده.

همدرد ئې نوم دے
په مينه نهٔ پوهېږي
ساده ماشوم دے

بله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې
پنځه نه بلکې شپږ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو
اداېږي البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترمخه
سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو پکښې یو حرکت
اوغورځېږي خو همېشه داسې نهٔ وي اوس که څوک د
پروفیسر صیب په ګوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع
کړي نو شمېر به ئې اوولس نه بلکې شل وي.[20] ددې ټول بحث
مقصد دادے چې پښتو هایکو د غیر فطري قدغنونه په
غار کښې دیکه کول نهٔ دي پکار. اوس که څوک په دغه
جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع
هئیت کښې که مردف او مقفیٰ هایکو لیکلې که ازادې او
معرا هایکو پابندي پرې نهٔ دي لګول پکار ځکه چې پښتو
ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبۍ
یا وصف غیر فطري اصنافو او هئیتونو له په زړهٔ کښې
ځرته هم ځائے نهٔ ورکوي لهذا د هایکو هغه ساخت او
هئیت به پاتې کېږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت
اوساتلے شي که څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلے پرېشان داوُدزے لیکي:

"د ښاغلي اظهار دا هایکو ځکه د درې مصرعه ایزو
نظمونو په نامه یادې کړي چې دلته هم په هره یوه هایکو
کښې یو پوره مضمون ځائے شوے دے."[21]

زهٔ منم چې د ژوند او ادب په حقله د ښاغلي پرېشان
یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے. بیا هم د هغوي د منقوله رائے
نه ددې غلط فهمۍ خورېدو اندېښنه ده چې ګنې په
هایکو کښې پوره مضمون نهٔ بیانېږي، بلکې هایکو د نیمګړو
مضمونونو یو ټټ او ورک تصویر وي. ممکنه ده چې د
هغوي دا خیال نهٔ وي خو په ډیک کښې ئې دې طرفته د
پام ګرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه به
دا خبره کول هم بې ځایه نهٔ وي چې ګنې د هایکو بنیادي
طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت
دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګنې ارتقائي مرحلې
تر سره کړې دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر
کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کیفیاتو او لاشعورانهٔ
انځورونه هم راښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه
ئې داسې ګڼ اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته
کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې
دي او داسې هله کېږي چې په هایکو کښې دې پوره
مضمون یا د موضوع وارهٔ غوښتنې په فني چابکدستۍ
سره هم اهنګ کړے شي. لهذا یوې ښهٔ هایکو کښې د
مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نهٔ شي کېدے.

پاتې شوه د ښاغلي پرېشان صیب دا خبره چې هایکو
ته درې مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

عرض دے چې هر دریو مصرو ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه
چې دَ هایکو خپل داسې ساختیاتي کړهٔ وړهٔ نفسیاتي ماهیتونه
تیکنیکي خوبښتې او داخلي اړخونه دي چې عام دریو مصرو ایز
نظمونه ئې په اسانه نهٔ شي زغملے.

دَ مېرمنې سلمٰی شاهین خیال دے چې هغوي ټپه
واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسېده
خو دَ هایکو دَ اورېدو نه پس ورته داسې محسوسېږي
چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم دَ تندې او تشنګی
احساس ورته کېږي.[13]

چونکې مېرمنې سلمٰی شاهین دَ روهي سندرو
سلسله کښې په پښتو ټپې راټولولو کښې بلا وخت صرف
کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره ئې نوره
هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته
داسې احساس کېږي. کېدے شي که هغوي دَ هایکو دوستو
له هم دِ خپل قیمتي وخت ورکړے نو دَ تندې او نیمګړتیا
احساس به ورته بیا نهٔ کېږي او دَ هایکو په سلسله کښې
به دَ خپل زوړ موقف نه لاس په سر شي. ځکه چې
کوم شیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات
اپیل کوي.

بله دا چې دَ هایکو تیکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې
ځنې سلسلې شعوري طور سره دَ ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پرېږدي چې دَ دوستونکي ذهن پخپله دغو سلسلو
کړیو خپلو کښې رایو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي
ساتي چې څهٔ داسې کلېدي تورې یا نکتې پکښې پرېږدي چې
په تصویر جوړولو کښې مرستیالې ثابتې شي. او دَ مضمون
دَ نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کېدے شي چې ځنې اصنافو
ته دَ ځنې خلقو زیات میلان او رجحان وي نو که چا ته
داسې محسوسېږي نو څهٔ دَ فکرمندۍ خبره نهٔ ده او
نهٔ یو صنف ته دَ زیاتو ورماتېدو نه دا ثابتېږي ګنې
چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي. هغه که ټپه
وي که هایکو.

ښاغلي رحمت شاه سائل صیب دَ ښاغلي اسماعیل ګوهر
په شعري مجموعه "سکا" (چې دَ پښتو ژبې اولنۍ دَ هایکو
مجموعه ده) دَ هایکو دَ صنف خلاف خپل کوم خیالات
څرګند کړي دي. دَ هغې لب لباب دا دے چې ګنې اسمٰعیل ګوهر
خپل ګڼ شاعرانه خیالات په دغه پیرایه کښې ضائع کړیدي.

دَ حیرانتیا خبره دا ده چې ښاغلي سائل اخر دا ځکه منلې
دي چې ګنې تخلیقي روح دَ یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند
او محتاج وي او که دَ یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي
جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره دَ رائج اصنافو
نه بیل څهٔ شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبائیلي. لم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سائل صيب خپل ذاتي تاثر خو کېدے شي خو منلے شوے حقيقت دا دے چې هر روح د خدائے په قدرت د جوسي خوښه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخليقي روح دې د خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودلے شي کني نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه او غورځوي. مقصد دا هم نهٔ دے چې فني حکمت عملي نه دې کار نهٔ اخستے کېږي. بهر حال که يو تخليقي غورځنګ د هائيکو پېرايه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک د غزل چاربېتي يا ټپې فارم يا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غير فطري او خطرناک به وي لکه چې د معمول خلاف ماشوم بې له څهٔ ضرورت نه په لوئے اپرېشن پېدا کولو له ترجيح ورکړے شي.

تخليقي جوهر خو د ملغلرې په مثال دے. هغه که هره پېرايه او هر چرته وي خپل قدر او قيمت نهٔ ورکوي. البته د جوهري د نظر موجودګي پکښې بنيادي شرط دے. مشرانو ويلي دي چې لعل په ايرو کښې نهٔ پټېږي ځکه زهٔ دا دعوىٰ کوم چې د اختلافاتو او مخالفتونو ايرې به د هائيکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې د هائيکو په ورستو د يو لوئے تخليقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زياتوم چې هائيکو شاعرانه خيالات نهٔ ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته وربخښي. که داسې نهٔ وه نو د سائل صيب

د تنقيد نه پس به چا هم هائيکو نهٔ وه ليکلې خو ثابته شوه چې د خيال لوړوالے، د جذبې افاقيت، د ژبې د نزاکت ادراک او شعور او د تخليق د زړهٔ چاؤدون څرېکې که په هر صنف کښې وي د خپلې لارې خنډونه پخپله لرې کوي او بيا دا هم ده چې سپړلے خو د خپلو واړه رنګونه په سبب سپړلے وي او س که څوک وائي چې د ګلاب د ګل ونې دې په هر ګل کښې پېدا شي کني نو ټول ګلونه به د خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع يا ورک شي نو څومره بې ځايه به وي.

محترم ښاغلے اباسين يوسفزے چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې د خولې د خوند د بدلولو دپاره هم يوې ټپې قدرې له ځائے نهٔ دے ورکړے خو بيا هم د ټپې د مدافعينو په صف کښې او د رېدل غواړي (اګر چې زما په خيال ټپه دومره قوي صنف دے چې د چا د هيڅ قسمه د دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلے د ورځ پاڼه مشرق پېښور په يو کالم کښې د "ہائے کیوں" د سرخط لاندې د هائيکو خلاف په داسې استهزائي پېرايه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. ليکي:

" ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُر مغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

Scanned by CamScanner

قدر تغزل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں۔ ٹپہ پختون
جبلت، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے۔ ٹپے اور ہائیکو
میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے
ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر
مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں۔۔۔۔۔۔۔۔ اور
فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے
اس بنا پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق
دینا عقلمندی نہیں۔"[13]

زما په خیال بناغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور پکار و چې د اصنافو د بقاء په ورستو یو زوراور تخلیقي قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف د تخلیقي جوهر نه عاري شي هغه که ټپه، چاربېته، قصیده او هایکو وغیره هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نهٔ شي ساتلے اوس که د یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند را پیدا کولے شي نو هم د هغې شاعر د تخلیقي قوت نه به اخر بیا ولې په هایکو کښې ساه اوځي. ددې باوجود چې هېڅ تخلیقي جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نهٔ وي لګولے شوے. بحر کیف زهٔ بناغلي اباسین ته داسې ګڼ شمېر ټپې په ګوته کولے شم چې هېڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې څوک به ورته هم د ټپې وسلو نه انکار اونکړي. اوس که محض د ټپې پیرایه د تفوق معیار ګڼلے کېدے نو داسې به

ولې کېدل. مقصد دا چې د تخلیق جوهري قوتونو د ادب په هره څانګه کښې د ځان ښکاره کولو توان لري. او س که څوک نن په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څهٔ اووائي.

بناغلي اباسین په ټپه کښې د تغزل د موجودګۍ دعوی هم کوي چې مناسب نهٔ ده. په اصل کښې تغزل د غزل سره تړلے وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبیب کښې تشبّب او عقل سره د تعقّل نسبت وي. هم دغه رنګ په غزل کښې تغزل وي او س که بناغلي اباسین دا نهٔ و منل غوښتل چې په ټپه کښې تبب یا ټپبّب وي نو بنهٔ په سهولت ئې دا و منلے شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعریت وي. ممکنه ده چې د بناغلي اباسین په دې حقله خپل څهٔ ځانته منطق وي. هسې خو که څوک تغزل ثابتول غواړي. نو په کاڼي هوا، چینه، اواز، ځوانۍ او مینه وغیره وغیره کښې به ئې هم ثابت کړي ولې هېڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب نهٔ شي. بحر حال د بناغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق نهٔ شي کېدے چې د هایکو دې اروم رو درې مصرعې وي. باید چې هغوئي د هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه. بله د تعجب خبره بناغلے اباسین دا کوي چې "ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتا ہے۔" کېدے شي چې د بحرونو نه د بناغلي مراد د ټپې سیلابونه یا چپې وي ولې د اردو ژبې روزمره او محاوره خو ددې جملې څهٔ بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

تري را پېدا کېږي چې کمې يوه ټپه په کښو. عروضو کښې
ليکلے کېږي نو پکار دي چې بناغلے په دا قسمه جملو نظر ثاني
ضرور کوي. بناغلے دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې
مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د
يا قربان نه علاوه يوه نيمه مصرعه وي - بيا که هم
بناغلے اباسين په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نيمه
مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بيا به دا سره دا هم مني
چې ټپې کښې د يا قربانه سره دري مصرعې وي. د مختصر
لنډې مختصر او د وېرې مختصر مصرعې په معکوس ترتيب سره. ولې
دا دعوی به هغه رنګ باطله وي لکه د دوو مختصرو مصرعو
د ټپې دعوی.

بناغلے اباسين د فيثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه
تخليقي ګڼلې ده. او د هغې بې ځايه اطلاق ئې په شعري اصنافو
کړے دے. اوس خدائے دې نکړي که چرې دا خبره او منلے
شي نو پښتانه به د خپلو کښو شعري او نثري اصنافو نه
لاسونه اووينځي. بناغلے دا هم وائي چې ټپې له په هائيکو
طلاق ورکول عقلمندي نه ده خو سوال دا راپېدا کېږي
چې اخر هائيکو ته د ټپې مېړه يا خاوند ويل کومه
هوښياري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لارې لاروي
ته نه وي حاصل. بله اهمه خبره په دې سلسله کښې دا
ده چې اباسين صيب د تنقيد په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هائيکو غريبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي
سيمه کښې ښځو ته د طلاق حق نه وي حاصل. او بيا ټپه
خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لړ کښې
بناغلي اباسين څه خفيه قانون سازي کړې وي. ايا دا سې
خبرونه دا نه ثابتېږي چې د ټپې په مينه کښې ځنې بناغلي
هم د ټپې ښې راکاږي چې د سړي پرې زړه خوښ شي.

ګران بناغلے اباسين خپل کالم کښې وړاندې ليکي؛

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے۔ جس کو ہم دوسرے
لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل
سواریوں کا متحمل ہوسکتا ہے .... ٹپے کی مثال موٹر
سائیکل کی ہے جس پر بہ یک وقت تین سے زیادہ افراد بھی
سفر کرسکتے ہیں .... موٹر سائیکل رکشے کی نسبت
زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے ...... ہائیکو
ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا
جاسکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا
نعم البدل ہوسکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا
وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔" [14]

زه منم چې تشبيهه چرته هم ثامنه وي خو اباسين صيب
چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غير ادبي او عاميانه
تشبيهه راوړې ده. سنجيده ذهنونه به پرې ضرور بد
وائي - خاصکر په تشبيهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

پرانستلې شوې ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړې شوې
ده د تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چرې
لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین
به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوې چې د رکشې سفر د
موټر سائیکل د سفر نه زیات محفوظ او د عزت جوګه وي.
ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا
صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي
چې په موټر سائیکل د دریو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے
شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي. خو ښاغلے دې
ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر
سائیکل د دریو نه زیات کسان سوروي او که چرې داسې هم
اوشي نو ایا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم از کم اداره
ګرد نهٔ ښکاري؟ زما په خیال د وکالت د ډګرۍ تر لاسه کولو
نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل
د ګنجائش نه زیات تنان سورېدل یو قانوني جرم دے
خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے
اباسین ټپه چالاني کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف
کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هایکو د ټپې
کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک د کور مالکان نشي جوړولے
زما په خیال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاریخ، تهذیب او د روایاتو نه هم د لاعلمۍ
ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه
واخلي نو پښتانهٔ ئې په خپله توره او په خپله وینه
حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې یو ځل
کوم صنف خپل کړي نو بیا ئې نهٔ پردي کوي. اوس که
بالفرض ټپه هایکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به
د ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ به ټپه نوره هم د
قدر وړ اوګرځوي. حالانکې حقیقت دا دے چې د هایکو
وجود د ټپې د پاره پیراسائټ Parasite نهٔ دے. بلکې
هایکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي
منزلونه لټوي. چې د ځنې استثنائي صورتونو نه
یو اړخ ته ټپې سره هیڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې
د ماډرن سنسبلټي او جدید حیاتو په حواله هایکو د
ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي
اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګنې د ټپې په
موجودګۍ کښې هایکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے
په دې حقله د ښاغلي زبیر حسرت دا تجزیه د لوستلو جوګه
ده. لیکي:-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو د رګه،
"څریکه" "ترائیلي" او هایکو غوندې نوؤ
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

ده. او خپله ټوله توانائي پرې صرف کوي لګيا دي.

دغو اصنافو کښې "څریکه" او "ترائیلې" داسې وُ چې خپل وجود کښې دَ توانائي دَ فقدان له سببه ئې نو په وړاندې سفر جاري ونهٔ ساتلے شو او لا ئې په سر کښې پونړی نهٔ ده وهلې چې خپل منطقي انجام یا طبعي مرګ سره مخامخ شو یو ځې "هائیکو" داسې تېز او تُند جاپاني صنف وُ چې په پښتنه خاوره کښې ئې خپلې جرړې مضبوطې کړې......... دا جاپانے صنف دَ خپل مخصوص مزاج، طرز او کړهٔ وړهٔ حامل وو. ولې ددې په ځائګو کښې پښتنو شاعرانو دَ پښتون بوټي قلمونه ونګول او نن دغه بوټے وده کوي او دَ یوې تنه ورې ونې شکل اخلي. دَ پښتنو سترګو ته ئې داسې رنګا رنګ ګلونه سپړدي دي چې ښائست او سینګار ته ئې سترګې بربښي."[15]

ښاغلے اباسین په خپل کالم کښې یو عجیبه خبره دا هم کوي. ليکي:

" میں ادب کے ادبی مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت کی چنداں ضرورت نہیں۔"[16]

ګران ښاغلے دلته یو وارې بیا تیندک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې دَ مفتیانو دَ سره جواز نهٔ راپیدا کېږي ادب ځکه شریعت کوم چې خو نهٔ دے او که چرې دَ ښاغلي دا ارمان وي چې ګنې هغه دې دَ ادب دربے مفتي او منلے شي نو بیا پکار نهٔ وه چې ځان ته ئې دَ ادبي مفتي نسبت کړے وے ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه رایو ځائے کېږي او دا عمل اجتماع ضدین ګڼلے کېږي. دا حقیقت دے چې دَ اعلی دَ تلاذې او دَ علم دَ وصف نه سېوا مفتي مفتي کېدے نهٔ شي. ممکنه ده دَ مفتي اعظم دَ منصب په وجه ښاغلے ددغې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې دَ ادبي مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزده شوې وي. بیا هم ښاغلي ته دا پته لګېدل پکار وه چې دَ ادبي مفتي دَ نسبت سره فتوی دَ منلو او حجت قابله نه پاتې کېږي. خو زما په خیال ګران ښاغلے اباسین لوستونکو ته دا وېل غواړي چې ما هر څه فرمائیلي دي یا زهٔ چې هر څه فرمایم. هېڅوک ئې هم او نهٔ منئ. یا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسین دَ ادبي او مفتي ادبي مشورو ورکوونکي ته دَ ادبي مفتي تاثر ورکوي.

والله اعلم بالصواب.

بیا هم زهٔ نهٔ پوهېږم چې ښاغلے اباسین هائیکو ته بدعت په کوم خیال وئیلي دي ځکه چې دَ تخلیق عمل یو مقدس او سپېڅلے عمل دے. او هر کله چې هائیکو دَ تخلیقي زړهٔ چاودون را زېږېدلے یو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بیا ولې ښاغلي اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکی دے دا ناروا خبرې کوي خو داسې ښکاري چې په ګران ښاغلي د بدعت معنی په سم ډول نه ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهني انقباض او عدم سهولت ښکار شوے دے.

د ساهو لیکوونکو د څلېرویشتم اپرېل دوه زرم د روداد ترمخه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه ټپه په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه پېژندګلو لري ایا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړے اهنګ راپیدا کولے شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کښې عرض دے چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته څانګې دي - عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نه کوي. او ثانوي حیثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نه شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هیڅ کمے نه راځي. دویمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت، لے، آهنګ او ردهم لري نو هیڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نه کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړه رابښکونکي موسیقۍ د نشیب و فراز سره یې راز و نیاز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې څکه خوښېږي او مقبولیت یې بیا موندلے دے چې په پښتو اولسي ادب کښې ددې سره تره دونکے صنف شته. اوس تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلې ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده. ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق اونکړو او منلے څرګنده یې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے شوے شعري صنف دے. لهذا نه دي پکار چې مونږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د لټول ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هیڅ قرینه پرې دلالت هم نه کوي. زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بیخي درسته ده. څکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابېله کړې شوې ده. که چرې دا وومنلے شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نه دے لګول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ کښې انکشافات مخې ته راشي.

Scanned by CamScanner

زه منم چې د ټپې غند نه کول خپل تهذیبي او ثقافتي جرړې غوڅول دي. یو باشعوره فرد به هم داسې نه وي چې داسې به او غواړي خو زه دا هم نه غواړم چې هایکو دې د پښتو په میلمه دوستانه سیمه کې له څه جرمه تهمتي او بې له څه ګناه سنګسار کړی شي. اول زما خیال دی چې د هایکو او ټپې موازنه او مقابله غیر فطري ده. بیا مې سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقید جولۍ د بیش بها ملغلرو نه ډکېدی شي نو قباحت په کښې نشته. چونکې د هایکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون "د پښتو ادب کمپیوټر هایکو" کښې تفصیلي خبرې کړې دي نو بې ځایه به نه وي که د پښتو ټپې په حقله هم څه اووایم.

دا حقیقت دی چې د ټپې ګڼ توصیفي اړخونه شته خو ځنې خویونه یې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا بېخي توان نه لري او په ذهنونو یوه ستړې کوونکې خاموشي خوروي. د مثال په طور هره ټپه د "یا قربان" یا "لګه زار" نه شروع کېږي چې د لوستونکي یا اورېدونکي په وینه کښې د یکسانیت زهر خوروي. او ددغې دانګورو د ملاتړه بغېر یوقدم هم وړاندې نشي تلی. البته ځنې پوهان "یا قربان" د ټپې لازمي جز ونه مني. بحر تقدیر ددغې نزاعي اړخ نه یو طرفته دومره خبره دا ده چې ټولې ټپې په یو

واحد، متعین او معلوم وزن او اهنګ کښې وي او په هیڅ حال کښې د خپلو تړلي شوو اوازونو دائره یا حصار نه شي ماتولی. او د خپلو سرونو له جادو نه نشي راوتلی چې زما په خیال د ترکیب یو رنګ دی.

ښاغلي پروفیسر داورخان داؤد لیکي:

"د ټپې خپل یو مخصوص او محسوس هیئت FORM بحر یا اهنګ (Rhythm) دی چې په یوه نیمه مصرعه کښې یو ډېر اوږد او طویل مفهوم بیانوي"

نه پوهېږم چې ښاغلي داؤد صیب د یوې نیمې مصرعې په ذکر کښې "یا قربان" په څه مصلحت نظر انداز کوي. بحر نوع زه منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې د سمندر بندولو اعجاز دی خو دا هم حقیقت دی که یوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او یو رنګ جامه اغوستلې وظیفه کړې وي نو د ظاهري لباس یکسانیت به یې د ښائست د کتو اړخونه نه د ذوق او دلچسپي سترګې بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوي فېشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي نو د ژوند څومره سپړلي به یې ښکلا کانو ته ځکول په لاس او دربدل غوره کړي. نو باید چې د هایکو منکرین او مخالفین د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قیمتي وختونه بې ځایه د ټپې په وکالت او د هایکو په مخالفت کښې نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوؤ، مناسب تجربو سره اشنا کړي او داسې هیئتي، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار ډېر ریاضت، لوئ سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدے شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي. دا هم ممکنه ده چې یو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې دا خاص رنګ په ذوق او ذهن ښځي د ستومانتیا لرې نهٔ راولي خو زما په خیال په دې ماډرن ایج کښې به دا قسم خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئي د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته ښه وي. ما ته پته ده چې کانړے په ځائے پروت وي نو درونډ وي خو هوښیاران دا هم وائي چې اوبهٔ په ځائے اودرېږي نو وړسته شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه، بلکې د اوبو د روانۍ او تحرک د خویونه په خپلو ژوندي اوسي. ځکه زهٔ غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه کښې د بدلون مناسب تحریکونه لاتلل پکار دي. ددې وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا مخې وي نه چې د ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نهٔ وي. نو لازماً به خپلې ښې مضبوطې کړي. کنې نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت فیصله واوروي.

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه نهٔ صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي شکل ورکولو هلې ځلې هم کړې دي. بیناغلے سعید ګوهر ددغې فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او په دریمه مصرعه ختم شي. ددې منځ ته مخته شپږ نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره هم قافیه وي. د دویم شعر دواړه مصرعې ئې خپلو کښې هم قافیه وي. دا ددې صنف اوله برخه ده. ددې وزن د ټپې د ورمبۍ مصرعې مطابق وي. دې نه پس دویمه برخه کښې څلور مصرعې سره د ټپې د آخرې مصرعې وي. دا دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخرې مصرعې دے."[۱۶]

مثلاً:

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندېښنې مه کوه جانانه

دا خو دې باسي له جهانه

دا به دې کور جوړ کړي په زړه کښې

ستا د ګوګل په ښاريه کښې

ځان ترې ساته بچې اوږده لرې لاسونه

کړي به خازه ستا د رخسار تازه ګلونه

ځکه خو وايم چې دړې مه کوه غمونه

اندېښنو خوار کړل تر شو دو سپين بشرونه

لوستونکي دې پخپله فيصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې د محبوبې د قلا صورت اختيار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه ويل پکار هم دي. زما په خيال دې عمل د يو نوزايېده صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په ښودلې شوې صورت کښې په ټپه کښې د داخلي تجربې او هيئتي تنوع هيڅ نمونې په لاس نۀ راځي او د ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نۀ ده پکار بلکې د يو صنف د پرمختګ خيال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د ښاغلي سهېل خټک د مجموعې ټپه اېز هم دے د مستقل عنوانانو تر لاندې آزاد نظمونه ليکلے شوي دي او آخري دوه مصرعې ئې د ټپې وړمبو مصرعو سره په قافيو کښې تړلې دي او بيا ئې د يوې ټپې په ترڅ

نظم سرته رسولے دے چې د نظم نقطه عروج يا کلائمکس ورته ويلے شي. خو متاسفانه زۀ به دا اووايم چې د ښاغلي سهېل خټک ټپيز هم د ټپې په سټرکچر کښې هيڅ ارتعاش نۀ دے راوستلے.

دغه رنګ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې د تجربې په خيال تر خپله حده کوششونه کړي دي. خو دا کوششونه هم کم او زيات د ښاغلي سهېل خټک د ټپيز سره مماثل دي.

اوس که زۀ دا اووايم چې دا ټولې هلې ځلې د ټپې د هيئتي تجربې نۀ دي بلکې په ازاد نظم کښې د ټپې د پيوندکارۍ او قلم لګولو هڅې دي نو زيات موزون به ځکه وي. چې په داسې واړۀ صورتونو کښې د ټپې په قديم فارم باندې هيڅ ارتقائي اثر نۀ دے غورځېدلے بلکې د نورو ګڼو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې جامعيت او اختصار ته هم نقصان وررسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې د ټپې د مزاج تکمله خو وې ولې د ټپې د فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائره نۀ ماتوي يعنې ساختاتي ارتقا دې د ټپې د فضائي سرحدونو نه بهر نۀ اوځي چې د انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې د خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحريکونو رنګا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رنګ جامې ضرور اغوندي. خو د لباس د پاره دې خپل وجود نه لنډ او تنګ کوي. هيله لرم چې لوستونکي به زما په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپل موضوع نه د يو خاص قسم ګرېز او ځنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې تپه ښه ده هايکو ښه نه ده. د تپې په موجودګۍ کښې د هايکو د تخليق جواز نشته يا هايکو زمونږ د خاورې سره هيڅ خپلوي نه لري. آيا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څه فائده ور رسولې شي. او د هايکو په راتلو پښتو ادب ته آخر کوم زيان او تاوان ور رسېدلے دے.

زه دا خبره منم چې هايکو د پښتنو د خاورې نه رازېږېدلے شعري صنف نه دے خو ولې که يو بهرنے صنف د پښتنو د تهذيب او کلچر د ارتقا او احيا ذمه په خپل سر واخلي او ښه په ايمانداري سره ئې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله د دغې خدمت ګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فيصله ئې صادره کړي. کله هم نه ځکه چې پښتانه د خپلو وفادارو په مرګ مړه او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځنې پښتنو ناقدينو د هايکو سره معاندانه رويه زما د پوهې نه بهر ده.

بهر کيف دا حقيقت دے چې هايکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوے مقام پيدا کړے دے چې تصور ئې هم نه شي کېدے دغه وجه ده چې تپه چې زرګونو کاله تاريخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قديم زرخېزه شعري صنف دے. اکثرو نقادانو هايکو سره اوږه په اوږه او دروله او د دواړو تقابل ئې شروع کړو. زما په خيال د تپې او هايکو موازنه پخپله د هايکو د مقبوليت او بريالي کېدو سندنامه ده. ځکه چې هايکو پښتو ادب ته تقريباً شل کاله اګاهو راغلي ده. چې يو ادبي صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نه شي رسېدلے ولې په هايکو د پښتو په سيمه نه صرف ځواني او ځوبن راغلے بلکې د يوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف تپې سره ئې ناقدينو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله اسټېبلشډ صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که دا سې کېږي نو دا ددې خبرې روڼ ثبوت دے چې هايکو نه صرف د پښتنو د نفسياتو خبرياله ده بلکې د پښتانه ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځنې خلق د هايکو مخالفتونه کوي نو زيات نه زيات تېر نه دا راز راڅرګندېږي چې هايکو کښې يې کچه تخليقي زور پروت دے ځکه چې کمزوري ځېزونه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندے نه شي ساتلے زما يقين

(c) ketabton.com: The Digital Library

دے د هایکو د منکرینو پې ځایه ضد و نه په هایکو د اسمان رفعتونه ته یوه نه یوه ورځ خاطا ورسوي دا مبالغه نه ده بلکې ددې خبرې دنیې ښکنې، ژور اثار او ژوندي شهادتونه را ښکاره شوي دي.

او س که زما د خبرو نه څوک دا غلط تاثر اخلي چې کنې زه هایکو له په ټپه فوقیت ورکوم نو دا بیا به کوي. زما خو د زړه له تله دا اواز را پورته کېږي چې د پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي. چې ژبه او ادب پرې وده مومي. ذوق ته پرې تسکین رسي. ذهن ته تفریح بخښي. ضمیر پرې را بیدارېږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زه محسوسوم چې د ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته د ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځنې موقعو مرسته ضرور کوي خو د یو بل حقونه چرې هم نه را لاندې کوي او چونکې د دواړه مباحثو باوجود دواړه اصناف د پښتو او پښتنو سره تړلې شوي اصناف دي نو د یو غندنه هم عقلمندي نه ده. بله دا خبره چې اعلی ادب په موضوعاتي او صنفي دواړو حوالو د جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر دي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه د خوبنې او ناخوبنې باعث گرځول هیڅ دور اندیشي او دانشمندي نه ده.

ښکاره خبره ده چې هغه خلق د پښتو ژبې او ادب بېخي خوا خوږي نشي کېدے. څوک چې هایکو د پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نه اوس هایکو دومره ورکه سپکه اوبې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترگو اوگوري.

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانگه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

Scanned by CamScanner

مأخـــذات

(۱) آزاد اشنغرے ، دَ اظهار دَ هايکو تجزيه ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ، ۹ ، مئ ، ۱۹۹۸ء .

(۲) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور ، يکم جنوري ۱۹۹۸ء .

(۳) اسير منګل ، ايک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن .

(۴) مشتاق مجروح يوسفزے ، اتې اينډکو هايکو ، غير مطبوعه .

(۵) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز بابو جهډ روډ پېښور ، يکم جنوري ۱۹۹۸ء .

(۶) اسير منګل ، ايک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن .

(۷) مشتاق مجروح يوسفزے ، اتې اينډکو هايکو ، غير مطبوعه

(۸) ايضاً ايضاً ״

(۹) ايضاً ايضاً ״

(۱۰) پروفېسر داور خان داوُد ، ټپه او جديديت ، ص : ۹۷ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء .

(۱۱) پرېشان داوُدزے ، ورځ پاڼه وحدت پېښور

(۱۲) خبرې اترې ، پښتو اکېډمي ، وخت يوونس نيي بجي ، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹ -

(۱۳) اباسين يوسفزے ، هائے کيوں ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن ايضاً ״ ايضاً ״

(۱۴) ״ ״

(۱۵) زبير حسرت ، ادب زار ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ۲۳ فروري ، کال ۱۹۹۸ء -

(۱۶) اباسين يوسفزے ، "هائے کيوں" ورځ پاڼه مشرق پېښور ادبي ايډيشن -

(۱۷) پروفېسر داور خان داوُد ، ټپه او جديديت ، ص : ۹۲ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء

(۱۸) سعيد ګوهر ، "دَ پښتو شاعرۍ او وړه اصناف" اولس کوټه ص : ۲۹ تا ۳۷ ، نومبر ، دسمبر کال ۱۹۸۸ء -

نوټ :- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخيص دے چې دَ ګران پروفېسر داور خان دَ قلم کاوش دے . لهذا دَ هغوي په شکريه او ډېره مننه -

ډېر ګنهګار يمه خو ما اوبخښه
ربّه منت کومه ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

ای دَ کلهم انسانيت رسوله
تا چې څرګند کړهٔ دَ ژوند ټول رازونه
ربّ سلسله دَ نبوّت ختمه کړه

نشته پروا که سنګسار ېږمه زهٔ
مرمه په دې چې داسې نهٔ دي پکار
کاڼي دَ ګل په لاس کېږي خوند نهٔ کوي

نن مې له هرڅهٔ نه يقين پورته شو
ميانډې چې هم ښځو کېږي فرق کوي
اوس به دَ چاچولی ته ځان غور ځوم

ربّ دې کړه ودان دَ پښتنو وطنه
اوس درکېږي ښخېږي دَ ژوند پاڼې نهٔ دي
زامن دَ پلار مړی ته لاس اچوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړې
ځان کړې ماجانه بیا مې نهٔ پېژنې
خو زه به دَ ښکلو په سر شر نهٔ کوم

مرګ دې دَ داسې پښتنو پر ده شي
چې دَ انګنې ګلونه اوشوکوي
ترېنه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

څهٔ په سکون سره ژوند ون تېروُم
یو خوا پېتې کښې اوبهٔ خورکومه
بل پله اور بل کړم دوُمه واچوم

چا جینکۍ په لاره کړې نهٔ دي
وېل مې سترګې به اوس نهٔ پټوي
ورته زما دَ ویښې ډرپ خټې دے

وائي جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به ګیله څهٔ دَ پردو نهٔ کوم
چې خپله مور راباندئ کور ورانوي

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که دَ خېرات نه دَ خانانو دَ مرګ
غریب دَ خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

Scanned by CamScanner

چې دې یوازې کړم په نیمه لار کښې
نو زه له ځانه داسې ورک شوم لکه
د میاندو غېږې چې خالې پاتې شې

بل څوک به څرنګ رانه تاخپلوي
دومره پاسته که ددې خوږ کاڼي وو
نو ګېدړانو به وو ټول خوړلي

شمېر زه د کلي شریفانو کښې یم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

یم بې روزګاره انځرویو له ځمه
مینه کوه خو داتر غاړه نه شې
چې د جامو استرې مې مانه نه شي

بازار کښې ګرځي ښه ښکاره مخونه
خو مونږ چې اووینې څادر کړې په سر
زمونږ ه ښځې مونږ نه ستر کوي

شېرینې ښه داده چې زړه کړو صبر
اوس د انصاف طمعې له چانه کوې
غله د قاضي کور کښې پناه اخلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خیر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راګېر شي د ژوند
څوک به له یو بله سترونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څه
پېغلې له کوره په تلوار راووځې
رب دې جوړې کښې زمونږ خیر واچوي

د للمې ګل له خو باران اسره وي
شپېرې تبې به راځي نه په ما
چې پېغله ناوې رانه مور کړه ځي

نو زما شونډې به پترۍ نه نیسي
زه چې نامه د خوشبویو اخلم
د ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخۍ د هېر هېدلو نه دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو
ویم که مې توول ګلې په کاڼو اولي

وایې زما غریبي بدي نه شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جینکې
راته ودونو کښې کالي پسخوي

Scanned by CamScanner

پہ لوړو تندوئ پروا نشته دے
وائي پہ کېږه دې نهره يم خو
راله پيدا چرته د سر سپوري کا

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما د غلو تمنا خو نهٔ ده
چي ئې پہ لاړو کړ کوے شيريني

دا چي پہ خهٔ فريب کښې کېږه ئې تهٔ
ستا سر تېزي به هله ما منلي
که د اوبو لاره پہ ژرنده نهٔ وه

پہ پېتو ستړګو پرې باور مهٔ کوه
شيريني پام کوه چي تېر نهٔ اوځي
د مُلا منډه د جُمات پورې وي

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګينه حادثه ده د ژوند
شيرينه ژاړې چي مې سر غوځوي

بې حيايه نهٔ دې ويرېدل د بنګلو
زما د تندې انتها داسې ده
بُت هم رېږي چي زهٔ ساه اخلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار د ړندو دے تا ته ښه ‌پټه ده
ته د کمځو ولونه مه پرانيزه
تور د سپوږمۍ په لمن پورې نه شي

رب دې کړي خير خو دا شګون ښه نه دے
پېغله ډولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دي ځوانان وژلي

څه ننګيالي دي قاتلان د سيمې
د سر ساتلو په بدل کښې مدام
لونه جولۍ ته د دښمن غورځوي

ناپوهي خېر خو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکانې اخستلے نه شي
څوک به په کانړو کښې قلم ټکوي

خاورې به پوے شو د تعليم په مزه
مازيګرے چې شي چپو ته د سيند
کتاب ورلړه کړو ګلان رانيسو

ځان کښې څوک توان د تماشې نه لري
بس د هوا په لور روان دي زغلي
څوک د پېريانو په ډولۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستړتېس زمونږ دَ لارې خنډ خو نه دے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو دَ ښکالې نه په یو دَو را اوځي

○

زړهٔ اخر صبر کړي سلګو کښې وائي
کوه چې هر چا سره مینه کوے
خو شپې له ځان کور ته را اورسوه

○

په هیڅ فریب دلاسه کېږم مه ناه
کټ چې پردے شو خو دَ نیمې شپې شو
ستړګې مې نهٔ ورځي که ډېر ستړے یم

زړهٔ کښې مې اور دَ مینې بل ځنګله شي
دَ چا په کور کښې چې شېرینې زما
لوږه ژوندۍ ، انغړي مړهٔ پراته دي

○

ځمه سلام دَ هواګانو په رُخ
یم دَ بیړیانو دَ ډولۍ په مثال
ځان راته مهٔ سپاره بې کوره نهٔ شي

○

شو ناره مې رو رو دَ بچي شنه کېږي
اوزهٔ په دې سوچ کښې راګیرمه چې
دوه توري یو تیکي کښې ځائ ځنګله شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دارې وهمه سرچينه يم دَ ژوند
تابه ليدلي وو رنګونه زما
خو کهٔ دې ستر ګې پټې کړې نه وې

زهٔ خو دنيا ته فرښته ښکارمه
ډيره له دغې ويرې نهٔ خرابه
چې اصل څه مې راپه ډاګه نهٔ شي

څه بې حسې ده په ماحول کښې دينار
پراتهٔ دي قتل توريالي دَ وطن
زهٔ هغې مون باندې ښکم سره ځم

اوس به په دې کښې تا ته څهٔ وايمه
زار شمه ستا له سادګۍ شيريني
مني زما او خوښه خپله کوې

دَ برسنلهې ګل يې شيريني زما
که په جبو کښې هم مېښته يې مدام
تور به دې پورې په لمنه نهٔ شي

چې دې بېص کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شيريني زما
خولې ته توکلې لاړې نهٔ راځي بيا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائي ځواني به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګي ته غاړه نه ږدمه زه
ځکه به مې اوس کفن کښې هم نه وینې

نن یوې ښځې خپل خاوند ته ویل
سختې بې ځایه په ورو مه کوه
ته چې زلمے وے تا به څه نه کول

له سپینې ږیرې دې حیا راځي خو
مه وایه دا چې فرښته یمه زه
ته څومره وران وې تا ته ښه پته ده

د حقیقت دنیا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږم مه نه
زه د ځوانۍ د خوب تعبیر غواړمه

بلا ختلي دي په سر رقیبان
خدائے شته چې نور ورته هیڅ نه وایمه
خو لږ منډه تري ضرور خلاصوم

د مینې لار کښې چې تیندک شمه زه
شیرینه اووائې په خود کښې اوسه
داسې د لوړې نه په دَو ولې ځې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا قافلې دې په سفر کښې اوسې
خو کومه لار چې د منزل لاره وه

وائي چې نن هغه سېلاب يوړله
شيرينه وائي له تا زار شمه خو

وادۀ د ټول عمر سودا ده کمله
دا خو زما او ستا خبرې نۀ دي

زمونږ نصيب زمونږ په لاس کښې نۀ دے
وائي که اور ته مو هم واچوي نو

د مشرانو فېصلې به منو

ما ځۀ غوښتلي وو او داځۀ اوشو
نن مې له هر ځۀ نه باور پورته شو
چې مې د مړې کېږي چيچل اوليدل

دلته انصاف د چيند خانو تول دے
پرېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوباېلې که پوزه ګټې

او وائي خپل عزت په خپل لاس کښې دے
چې شوکوې مانه زما لوپټه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

Scanned by CamScanner

غوښتنې ستا تړولې بېخې داسې دي
لکه چې چرګه څوک په زور اونيسي
او ورته اووائي هاګۍ واچوه

منم دَ مينې تقاضې منمه
قسم دې ما به هېڅ ويلي نهٔ وو
خو واره چېې خولې مېږو اوخوړې

ځوانه ځوانۍ او دَ سپرلي مازيګر
داسې په يو بل کښې غرق شوي وومونږ
چې رانه ورکې دَ خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کښې زمونږ کار نهٔ لري
حد کښې دې اوسي ګنې ښه به نهٔ وي
مونږ خو په بيعه ځان له ښار اخلو

تېښته دَ ژوند له تقاضو نهٔ کوم
هر څهٔ په سر سترګو منم شيرينې
خو ګوته اوبو کښې ډوبېدل ښهٔ نهٔ وي

خدائے شته دشمن مې خوشحالېږي په څهٔ
دا خو مې لويه دَ ژوندون ګټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

منم فریب دې خو صحرا کښې د ژوند
ستا ځواني مرګ مسکي مسکي ګواښونه
د محرومۍ احساس په شا تمبوي

ځان پخپل زور باندې ژوندے ساتمه
ګنې نو زه خو د قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړه کښې ځاے راکوي

ژاړي له سره لوپټه دړې کړي
داڼې بهر له کوره شپې مه کوه
ګنې نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهېږي نه ماشومه ده لا
ځان ترې بچې ورک شي چې ما اوويني
لا حادثو هوښیاره کړې نه ده

څوارلس کلیزې پېغلې ماته ویل
پوهه په بخت ده په عمرونو نه ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړي

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې د کیږدۍ تېښتې مې اوېدلې
پرې مې کړې مې ځان له د بڼتو څوکې

Scanned by CamScanner

ښـېـړه کښې له کوره وېښتې نـهٔ اوځي
مرګ دې روا دے خوشحال خټک ته
دَ نمر ځائـهٔ نه ځکښې ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغـونـه پـړق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړي نو ټول ښه بیا
ما سره ستوري پټ پټوني کوي

بې وفا نـهٔ يـم خـو ښېريـنې زما
دَ زانـو سيل چې را روان اووينم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پړې بې دوه خټکه په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسي بې خوندې نو تهٔ
دَ خپل مېړهٔ خبره هم نـهٔ منې

هـړو قلم ترې راختـلي نـهٔ شم
ماشومه سازه کړي له ځانه وائي
راله په لاس باندې کړې جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نـهٔ رسم
وائي چې ستانه زړهٔ اوزګاره شمه
بيا به ښاروو ته بوتاوه کومه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو چاته څه او چاته څه بانه شي
د شلو ژړندو که راوتې وې خو
کېږ شوې اخر د لوپټې پسکې کښې

○

خلقو په ما بدګمانۍ کړي دي
ثابت که یو جرم هم نه شي په ما
زه به له دې کلي نه کډه کوم

○

نوره مې هېڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تېندکه

ګرانه شوه وړه د پښتو یانه
پلار ئې په سوبن یانلې جرګه کړې وه
لور ئې د شپې تیاره کښې کور پرېښے دے

○

غله راختلي دي په کور، غلې شه
سوڅ ته مې پرېږده که څه لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مه کوه

○

راوړي چې ماله پلوشې د سحر
څوک ئې پلو قدرې هم اونه وینې
کور ته د شپې تیاره کښې ځان رسوې

Scanned by CamScanner

طوفان یې یو نسي جولۍ ته د چا
والي نور وړاندې مې نظر نۀ لګي
لاس راله راکړه کښې غرقه شومه

○

په ژوند کښې ګټه او تاوان څۀ وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې د وادۀ ارمان مې اورژېدۀ

○

مور یې نن پلار ته په حیرت اووېل
خدایه شته چې لور مو وادۀ کړې ده نو
اوس هر و مونږ کره مېلمه نۀ راځي

اووائي نۀ پوري کوم ننګرېزې
رانه چې بل وطن ته ځي مېلمنه
نو سرۀ لاسونه دې په شرق اونګي

○

د پښتنې کومه ادا او ښتایم
په کومه ورځ چې زۀ په کور کښې نۀ یم
له آئینې نه هم سترونه کوي

○

څوک ورته پورته هم کتلې نشي
آ چې سر تورو را اوځي له کوره
توول چاپېر چل شي لوپټه لوپټه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساړهٔ ساړهٔ اسوېلي څاڅي کوي
ستا د خولې تاوُ چې راپورته شي نو
اوبهٔ اوبهٔ شي ټول د داورې بتان

زهٔ څهٔ تپوس کوم او تهٔ څهٔ وائې
یوه خبره دې هم روغه نهٔ وي
تا جوړ په اوښو باندې سوري کړېده

خوښه دې څپله ده خو یاد اوسه
که څې به تل خاورې په سر سپوږمۍ
چې د خاوند سترګو کښې خاورې نولي

د بڼار ما حول درنه څادر لرې کړه
یاد کړه چهاز چې به راپورته شو نو
شپې به کوڅې ته په یو دَو دننه

وائي بې ځایه طمعې مهٔ کړه له ما
اوسېږه دا ټپې په سپوږمۍ ګښې
څوک به سپوا مانه خرابه نهٔ وي

زهٔ يې له ځان سره حېران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس دَ غمس
پېغلې انګڼ کښې په خرپوسو شولي

Scanned by CamScanner

یم د تعبیر د بلا کانو خوراک
په کوم فریب باندې دهوکه کړم ځان
یاران په بهره باندې پیاز کړ ځوي

دا بنده انصاف دے آفرین شه په تا
یو خوا او بنان خلق په بهره وهي
بل خوا ځوک کفت قدرې کوے نشي

پردي وطن کښې مې زړه خورغوندې اشو
له ځانه ورکې شاېسته پېغلوکې
مسافران درته یادېږي که نه

مئینه دا چې ستا د زړه منله نه ده
خو چې زما ګریوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شي کومه له تا

ستړګې په ما باندې بېخي توري دي
کورته په وېره موده پس راغلمه
په سرو جنارو مې استقبال مه کوه

دومره زبېځلې یم د ژوند حادثو
اونه چې هر کورکښې مېوه اونیسي
په ما د کانړو بارانونه کېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پېټې پاتې کسېږي کله
مېرمنې تاکه شوندې اوگنډلې
واښې خوشبو ستا دَ بدن رازونه

خولې راته وازې حادثې اونیسي
له کوره ورک شوچې له کوره اوڅو
موږ دَ ژوندون په کوم پړاو پراته یُو

ما ورته وېل چې کله مهٔ پرېږده خو
منې کېده نه خکله تېر ماښام ئې
دَ ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې دَ یکنک په خوند پوۓ شمه زهٔ
ذره هم خپل سې ته نهٔ پرېږدي ما
شپږینه ماته مېلوګان کسوي

دا نهٔ چې پوۓ نهٔ یم په سود او په زیان
خوچې خبره دَ ښېتو راشي نو
زهٔ به په چټې پسې باز پرېږدمه

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا دَ کمڅو ولونه مه پرانیزه
چرته تیارهٔ لار کښې تېندک نهٔ شمه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته په خپلو کښي څه پس پس کوي
ځانونه غلي کړي چي ما او ويني
څه رازداري خو شته د مور او د لور

زه چي د سيند څپو ته گورمه نو
راشي په سترگو مي لاسونه کښېږدي
وائي ځه او وايه چي څوک يمه زه

بنه روغ رمټ يم چي بهر يمه زه
کور ته چي راشم نو بې حاله شمه
څا جوړ په ما باندي تاويد کړے دے

دا حقيقت د چا نه پټ خو نه دے
د رنگ سپرلو پسې لړندېږو ځکه
سوېن په صحرا کښي او به خوړ کړے دے

سوېن به سپوږمۍ ته وو ځغلو اختاي
افسوس خو دا دے چي زموږ د کور
درشل که او دربې، د ېوال پرېږدي

بنگړي په لېچو کښي په خيال شرنگوه
چي په سينه کښي مي غورځنگ راشي نو
په دريابونو کښي کښتۍ لاهو شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سپوا له دې نه څهٔ وایمه
بنګړې دې مات شه دَ پېنزیبو سره

ددې ستم به څهٔ تعبیر کوې څوک
ښځهٔ چې مې غرق کړې نو ښېرینه وانې
توبه توبه داسې به بیا نهٔ کوم

چې هلو ځلو کښې دَ ژوندُ کېږې شوې
دَ میاندو تینو کښې شودهٔ اوچ شولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زموږ تپولې خوشحالۍ اوخوړې
عمرونه اوشو چې زموږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانهٔ شي

ورسره ډېرې معجزې دي منم
خو زهٔ دَ ښکلو نه تپوس کومه
دَ زړهٔ دَ رنځ علاج مې چا سره دے

دا لېونے یوه پوښتنه کوي
ستاسو دَ ښار په نرګسي فضا کښې
څوک شته چې لاس کښې دې په سر دَ یتیم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره خو حق شته په دې ښکلو زما
چې یې په زړهٔ پورې ښهٔ کلک اونیسم
دَ ښائستونو، دَ جمال شاعر یم

دې کښې به راز څهٔ وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کېږي
او سوزي تندې نه زمونږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
ویښل مې چوک کښې چا بربنډ کړمه جوله
مور چې دَ لور له سره شال رابښکلو

څو به په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
څهٔ چې ارمان دَ زړونو اورڅو
څوک دَ اختر په ورځ روژه نهٔ نیسي

ساه راله ورو به دَ سپرلي هوا کړه
اوس دَ الفت طمعې دَ چا نه اوکړم
دَ ګل سینه کښې هم دَ کاڼي زړهٔ دے

دَ خدائے نه اوېرېږه، غلے شه بس
سکنې. ما ښام دے لاړو نمر پرېوتهٔ
خوله به دې ګوڼګه شي خبرې مهٔ کوه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوک ترې خبر دي
د ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

اوږې ماړه شو
خو ملکان د کلي
د لوږې مړه شو

څومره چې وړاندي
نو اسمان هم راکوز شي
او بوته لاندي

قند مې لوټېږي
او جينکۍ د کلي
ماته پسخېږي

غم مې لږ سپک شو
ما اپنې ته کتل
ځان راته ورک شو

مخ مې بد رنګ شي
چې پېرې هوا اوګي
آئینه زنګ شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اور دے سینو کښې
شپېږېنۍ مځ ډوبېږه
په ګوټ اوبو کښې

○

ځان باندې تنګې
پشکال غرمه شوې
وه سپېرلې رنګې

○

لوټ شو اخلاص کښې
اووایه پاتې څه شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
څوک به د پلار وي نو هم
ژړنده په وار وي

○

څوک وارخطا دي
راشه چې وائي دروغ
وایم رښتیا دي

○

پېغلې چې پاسې
د ډېرو خولو نه ورته
لاړې راځاڅي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مینوې شړېږي
په هر قدم غورځي
د عاشقو چېرېږي

○

اور کېږي انځېښتي
ستا تصویرونه گورم
خوب رانه تېښتي

○

کور ته دې زړ ځي
ژوندنه د سوال، پیاله دې بو
چېرته کېږي گرځي

په تال چې ځانګي
ځني زړه ستړي پېغلې
اور ته ورداننګي

○

مخ چې دې ښکل کړم
خداے شته د هرې سیمې
خاورې به گل کړم

○

نیت دې خراب دے
کښي نو هر وکړے
گل د گلاب دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې ته؟
د زړه درمانه

منزل دې ورک شي
په ټوله لار چې سړے
له بېنې سپک شي

جنګونه کېږي
په تويودو د وينو
تندے ماتېږي

وينې به تل څکي
چې دا ښاريان همېشه
پې د يوتل څکي

نمر چې پرېوځي
ستا له ګرېوان نه زما
لاسونه اوځي

بل په ما اور دے
د اوښکو دوو څاڅکو کښې
بې حده زور دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دړدونه زیات شي
زړهٔ مې په واک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

○

باران ورېږي
په زړونو اور بلوي
ویښې خټکېږي

○

سپرلي چې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
ګلې وېجاړ شي

یو خوب او خیال دے
کارغهٔ ژده کړے کله
دَ زرکې چال دے

○

دا څهٔ ناتار دے
اوس هر یو کور دَ ګلې
دَ ښار بازار دے

○

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو یو څاڅکے هم
ما ته دریاب شو

Scanned by CamScanner

خوشے فنکار ئې
د پېغلو بُت سازوې
هسې اوزګار ئې

غرق شولې لاړې
خوراک او څښاک چې کوې
اوس به ولاړې

هسې به ونړو شې
چې ترې اوبهٔ نهٔ اوځې
کومې به شنړو شې

شمارې بس ستورې
د شپې راپاسوې ما
کار راله ګورې

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړې
د ګلو لښتې

سندرې وائې
را توول دې نهٔ کړمه زهٔ
مړ شومه هائې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
دَ اونو سپوري

○

اووانۍ پوے شوې
تهٔ چې مئين شوې په ما
لاړلې توے شوې

○

تيکاله غواړي
لمبه چې نکړم تنور
بچي مې ژاړي

کور مې زړهٔ تنګ شي
چې نيمه شپه حجره کښې
دَ بنګړو شرنګ شي

○

اوس هسې ژاړې
نهٔ راځې خولې ته بېرته
توکلې لاړې

○

دا ځهٔ قيامت دے
ځواني دې شوخه دهٔ او
تصوير دې نت دے

Scanned by CamScanner

خوشې دستور شو
پاڼه چې ستا زیړه شوه .
نو ځکه دې سور شو

کور کښې تنها یم
اوس به د زړهٔ زخمونه
چا ته زهٔ ښایم

ژوند څه رنګین شي
وریځې تښتي په شا
اسمان به شین شي

وائې کوکو یم
راته پسخېږي ټپې
زهٔ هائیکو یم

قصه خانې کښې
ښکاري کاږهٔ مخونه
په آئینې کښې

یم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي نهٔ شي
د چا په لاس کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

ستا چې ښکالو شي
دَ زړهٔ درزا ستړه شي
هَوا په رو شي

ځې زما سپورے
وائي هر ځنډ منم خو
راته به ګورې

ژوند خومره ترېخ دے
ذهن اودهٔ دے په خوب
او زړهٔ مې ويښ دے

راته جخستېږي
وائي غنې ډېره ده
واوُرې ورېږي

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
يو مکمل اندامه

زما حيا ده
منم چې لوړ ستا ده خو
ښځه زما ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتونه نغښتې
پېغلې را اووښتلې
له کوره تښتي

ښکاره به غلا شي
تا ته چې ګورمه زه
دار مې خطا شي

زړونه درزېږي
چې آیینې جوړېږي
کاڼي ماتېږي

زړونه مې رنګين شو
راکښې مستي راغلې
سر چې مې سپين شو

اوبه دې زور شه
چې ماتوې حدونه
خه ځ دې تور شه

سر که مې سپين دے
په هيڅ هم نه پوهېږي
سودم ته شين دے

Scanned by CamScanner

د کلي خلق څه ړانده خو نه دي
خدای شته مري ته به دي لاس پرېوځي
چې د هټیانو غلا په ټیټه کوي

اووایې ټول د اکیېجن کمې دې
ایټکو ته هسې خوشحالېږي څله
څوک لېوني نه دي چې تا یادوي

زړه غوښوي د اوازونو فرېب
چې مېښانو نه نغمې هېرې شوې
نو په پنجرو کېنې ئې مارغان بندي کړل

څو مره سنګینه حادثه ده د ژوند
خبرې مو اوخوړې جذبې د وفا
یو بل ته اوس د مینې خط نه لیکو

د خپل بنایښت له زوره نه دي خبر
دراز قامته، جادوګرې پېغلې
ډېر مې کچه کړې چې منتر پغوې

شېرینې تا سره له دغې وېرې
وادة ته غاړه اېښودلې نه شم
زما به تا سره کوږ دن ماته شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کتیبې ونه په نظر کښې لره
زه به له خپله کوره ورک نه ومه
که هره لاره د منزل لاره وه

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وېل
بیا به د خېر طمعې له ما نه کوې
چې زوړ سړي ته مې په زور وادوې

چې مزدورې په کومه ورځ اونه کړې
بچي یې تږوله شپه د لوږې ژاړي
د مزدورانو ورځ دې نه نماځې څوک

دا سې ښاغلي هم لیدلي دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د ډمو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

چې یې زما دیدن راياد شي کله
بلې ته اوخېژي په سره غرمه کښې
زر د کونتړو سېل ر والوځوي

نا ساپې کړې یکه کړې نیاز بینه وائي
د زړه په سر مې په ټوپک اوولـه
خو چړ ځنګې په لاس کښې مه رانیسه

Scanned by CamScanner

د زړهٔ درزا مې په اختيار کښې نۀ ده
بڼسار کښې جوړ اوشوله د بم چاودنه
د کور تمبه دې په يو درز درې شوه

○

يوسمه چرته د ارمان جنازه
تا چې د کور ورونه بند کړل په ما
ما له به څوک په زړهٔ کښې ځائے راکوي

○

يوه جګړه کښې زمونږ د کلي
خلقو رابنکل د اديرې حدونه
بتول بيا د يو د بل په حد کښې مړهٔ شو

بې ځايه ما سره ايرې مهٔ وهه
ږمه بس ږمه وي که هر څهٔ وائې
نهٔ د چا لور وي او نهٔ خور وي د چا

○

د پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک ئې اونهٔ کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

○

د ستومانۍ زيږګي ئې خولې نه وتل
چې ستړے مهٔ شے ورته ما ووېل
د لمونځ شوندې يو ړپ اونيوې

پېغله چې مانه انتظار وي اخلي
ساه په سکېندو شي ځه په کرانه واني
ستا سو ځه خیال دے د وادهٔ یاره کښې

په چاپېر چل کښې خرابي دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختي او نکړم
ويم که په خپله ښځه ظلم کوم

سر مې قربان کړم خو د چا دپاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
ختې به څوک په درسال کښې کوي

ته د ژوندون د مایوسو علاج يې
خورې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک د سحر نه کوي

داسې نچوړ کړم از مېښتو نو د ژوند
شېرېنې ستا خانه بد وش يادونه
اوس د زړهٔ دشته کښې پړاو نه کوي

الله دې خېر اوکړي په صدر چوک کښې
ګډاوي ګډا دي اشارې ماتوي
او هسپيان خپلو کښې ګپ لګوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

جرم دَ چا، سزا دَ چا لوېږه دَه
یو دَ پولیس له سترګو ځان ساتي او
بل په یوه پیسه قانون خرڅوي

سپک راته مهٔ ګورئ که غږ نهٔ کوؤ
ګنې خوبونه به مو هم کړو حرام
مونږه دَ چا میراث خوارهٔ خو نهٔ یو

زړهٔ يې غلبېل، زلفې يې تار په تار وې
وېل يې زهٔ دومره بې خونده یم
ګنې نو تهٔ هم هېرېدې شې له چا

شیریني اوباسه زکوٰة دَ حُسن
دا آفتونه نازلېږي ځکه
چې په وطن کښې څوک خیرات نهٔ کوي

سر به بې ځایه درله څهٔ خوږوم
دَ پښتنو له هوښیارۍ نه لوګې
کورونه وران کړي چې جرګې سازوي

په څهٔ پوهېږې نه ماشومه یې لا
دروغ رښتیا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځواني میوه اونیسي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس راته مه راوړه نادانې جينۍ
بلا ګرمي ده په وجود کښې زما
پام چې پټرۍ چرته لمبه اونکړي

ډېر تور زنان به داسې هم اووينې
چې ئې سرګند شي د ګناه رازونه
نور زر په خپله ښځه تور پورې کړي

شېرينه اووائې په ډېره مينه
چرته خو لار غلطوه لانيه
وېرېږم لار چرته غلطه نه کړم

چې ښځه بلا ئې ته ئې ښه جينۍ
زما د زړه د قيامتونو دروازه
خدائېږو د کاڼي بت کښې ساه راولې

يې د سرو سپينو خزانه شيرينې
درته خراب د چا نيتونه نه شي
کمڅۍ را اوسپړه، ماران پرانيزه

دا نظر وننه به تېندک خوري ضرور
ستاسو د ښار کښې و ورو لاروکښې
وه کډالې سم کړ خپلې شي څوک

Scanned by CamScanner

د ژوند د حسن ننداري څه کوو
درانه پېټي وړونه مو پراته دي په سر
کاله ته څو که چرته ملا نېغه کړو

پرېږده چې پېغلې ځي په خپله لاره
چېره ئې مه کښې ستومانه به شي
توري چې دي که راپاري شولې

وايم چې ټولې ستومانۍ به اوځي
خو ولې دا ارمان مې اونه زړي
کور ته چې راشمه نولا ستړے شم

شېرينه اووائې قربان شم له تا
غزل غزل مې راخورېږي په زړه
ستا هاېکو رانه تېږي هېږي کړي

دوه ورځې ژوند دے تاته ښه پته ده
زړه ته راجخته شه د نازمېږمني
سرکښي پرېږده د شيطان مه منه

زما له ځانه دومره طمع نه وه
خو چې قدم بدم د کابل جينکۍ
راته په لارو کښي شيندي ګلونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړهٔ مې له سترګو ګلېدو اووښتم
مالره قسم راکړي چې غږ مهٔ کوه
او خپله تول کلے خبر کړي په ځان

○

شکر دے سترګې زما اوړې نهٔ دي
غریب سړے یم خو ګل ښائستګې زما
دَ چا عیشو نو ته پسخېږم مه نه

○

کن تصوير ونه شي خوارهٔ په ذهن
عین چې په نیمه شپه زمونږ کلي کېنې
دَ سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

دَ حسن انتها خبره ولې نهٔ ده
غو لاړه چې ګل شي په قیامت کېنې دَ ژوند
ځان راته ډېر خدائیګو پیکه ښکاره شي

○

زنه مې اونيسي، سنګو کېنې واني
خلق خو خلقو باندې چل نه کوي
کور نه په نیمه شپه بهر مهٔ اوځه

○

سینه ته ګلونه ورګنډار کړي واني
ځهٔ عملي کارونه هم وي پکار
زمونږه مینې کتابي مینې دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دَ یاران شپې رانیکې شي کله

هاغه ماتم شي راپه یاد دَ کلي

کچه کورونه چې اوبو اوړي وو

دَ انتظار هم څه حدونه شته دے

چې تر قیامته وي ولاړ دغسې

بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وې دَ ښایُست دَ بڼ شمشاد حسینې

چې ځان دې نهٔ پېژندهٔ ښکارې هسې

لکه په ګړو کښې چې اوبۀ وي روان

زما دَ خاوُرو کور جوګه نهٔ وُ ستا

شپېږنې ما په اسمانونو غوښتې

څهٔ اوکړم خدائے رالهٔ په زمکه راکړې

اول دې ځان کښې دومره توان راولې

چې په خندا کړې قیامتونه دَ ژوند

بېغلې دې تا سره سیالې نهٔ کوې

توبې ویستلې یو نوکر وبُلل ئې

کور کښې چې صبر نهٔ وي بي بي ظالمه

ډېر ناروا کارونه اخلي لهٔ ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر څوک چې څه اوکړي، ربېي هغه
لار کښې کښېنه ماه خپله لار اُخله
ستا پنځېل کور کښې هم تورسرې شته دے

تاوده، ساړه که دي دَ ژوند اوبه ل
پېغلې مستې به درنه تېرلې اوځي
بيا به په تا باندې غوټه رانشي

سترګې له دغې ويرې نهٔ پرانيزم
زما دَ زړهٔ په رنګې تېق اونهٔ چوي
تهٔ چې شپرينې پوکنهې پرسوي

زغم به کوې دېر که حالات شي خراب
لاس چې دَ ورور مرۍ ته وانهٔ چوي
دَ کور انګڼ کښې څوک دېوال نهٔ وهي

سمه شه ښځې په خپل حد کښې اوسه
زهٔ دَ تېول کلي نه نفرت ورکوم
تهٔ راته کور کښې دېوالونه وهې

واورئ زما کله ئې منئ او که نه
که لږ مو هم سُستي کړه په ښځو پړه
بيا به ترې ګرې او بېزې جوړې وي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړونو کښې اور دَ مینې بل کړې کښې
بې حسي دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدائ ګو واوره کښېږي سړې

راته ستا یاد داسې سُرور راکوي
لکه دَ ژمي په واوريته شپه کښې
څوک په کمره کښې انګيټۍ بله کړي

پېغلې دَ ښار پارک کښې راټولې وي نن
وښُل ئې راغله يوويشتمه صدۍ
ځې چې دَ کور درشلې اوغورځوُ

شپېړيني زړهٔ دے نرم شوے نۀ دے
نماڅشي اوښکې عبث تويوې
کاڼي اويو کښې وراسته کېږي کله

شنه چې مې شونډه شي دَ قام دَ وړو
لکه دَ چړګو دَ بچو بُغرې شي
اوښکلې خپلو کښې ډېران بېلوي

لېن انتظار دَ محرومۍ ئې اوکړه
ترڅو چې چرګه کوړکه شوې نۀ وي
نو په هګو بانديې ښځې نۀ کښېني

Scanned by CamScanner

دَ قام تور سری دی سر تور بي نهٔ شي
تازه تازه غوميق غوميق پيغاي اوس
کهٔ کي خبرات پسي ، دا کي غوړ خوري

فتنه فساد به تري جوړيږي ضرور
چي دَ خوارانو نه خانان دَ کلي
دَ کوه چاره مزدوري هم اونيسي

مات شي بيخي دَ مصوّر قلمه
زما دَ خيال دَ شهزادګۍ رنګونه
خدائے شته چي تول دي په او بو وړي دي

لاړه شاماه صدي هم تېره شوه
خو لا زموني وطن کښي هاغه رنګي
خلق دَ خار نه راوتلي نهٔ دي

وښل مي لافلله يو ويشتمه صدي
دي کښي کوشه کښي يو ملنګ چغه کړي
سحر را اونهٔ ختهٔ ، شپه تېره شوه

تا به وښل چي مره ژوندۍ ستا يمه
خو داسي کوي مجبورۍ دي وي نن
فريم نه چي تا زما تصوير دري کړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه اوشو خبر دے که مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نه دي
چې په ختنګل به مې اوده پرتاه وې

دېره کم عقله ئې زما لېونئ
اوس د چا خولې خو څوک ګنړلې نه شي
زما په سر پاسره شر مه کوه

موږ په جامو کښې نه ځائېږو په دې
چې دا ده راغله یو ویشتمه صدي
کور که مو وران شو نو پروا د څه ده

اوس نه دا خاطر دې جمع لره
ماله په څه سترګو کښې چپ راکوې
ستا په ګناه ارکښې خو اوس پېږمه نه

ورته مې اووې حیثیت څه دے ستا
ونېل ئې غواړم چې برېښنا نه شي څوک
پر تو غابښونه چېچوم لالیه

پېغلوکې ناوې خپل خاوند ته ونېل
هر څه چې کېږي پابندي نه منم
زه خو خپله ستا لاسو ته ناسته نه یم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړهٔ مې تږى اوچوي چې مېچن ګرځوي
شېرينې خپس به شي دمه پکښې خوره
رب به زمونږه دا نېستي غوښتې کړي

جذبه جذبه دي د ساحل خوبونه
غورځنګ غورځنګ بېخي د شپې ځواني ده
سپوږمۍ به دې کښې هم ستړونه کوي

د شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زړهٔ د بې خونده اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

ګله اودرېږي د نکهت قافلې
ګله د ګل ورځمه ورځمه خورېږم
خوبونه وینم تعبیر ونه ویشم

ټوله د زر او زور خیره ده اوس
ستاسو مخونه په چا نهٔ شوکوم
څوک د جرګو هرو پروا نهٔ کوي

د نوي نسل څومره لوے زړونه دي
د پلار نیکهٔ هېر ونه هم ورکوي
په ادیرو باندې پلازې اودروي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوم خپلې خواخې ته څرګنده کړله
بیا به زمانه هم ګیلې نهٔ کوي
لور دې مدام ماسره ژبه کوي

لږهٔ سر تېزه ده یه خویه نهٔ ده
که دغه یو عیب ترېنه هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښهٔ جینۍ ده

تهٔ هم په پوزه باندې نهٔ پرېږدې چې
زهٔ هم دَ هائې بلډ پرېشر مریض یم
زمونږ دَ دواړو ګذاره ګرانه ده

دَ نمر پېښاوې ته لا ناست نهٔ یمه
چې څوک تمبه زمونږ دَ کور اووهي
اووائي ' خان وېل چې ښکار الله به خو

خدائے شته که غم وي که ښادي دَ کلي
واغوندي پېغلې دَ رنګینو لباس
په ما دَ اوسپنو نیني اوچېچي

په بې اسرو پورې خندا مهٔ کوه
بس کړه دَ خدائے نه لږه وېره اوکړه
دَ چا آزار دې چرته اونهٔ وهي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه به اخر څنګه زما شي په ځای
سر کله اوخورم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نه وي

څه ناروا د فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کېږمه نو
زه په خپل ځان هم بدګمانه شمه

نیکارې چې خاورې مې په سر اړوي
زه ورته نیم نیم پاتې کېږمه نه
او لا میوه مې هم نیولې نه ده.

دې کښې څوک لاره د منزل اوموي
ګوره ځنګل کښې بیا په نیمه شپه کښې
د اورګو قافله لوټه کړله چا

موږ ځکه سر باندې خېمې ګرځوو
چې د صحرا شپه بې باوره شپه وي
پړق د بجلۍ شي د باران شېبه شي

باران شېبې شېبې ورېږي مګر
اورونه بل دي د نغتر په اونو
بیا چرته تندر په ځنګل پرېوته

Scanned by CamScanner

داسې که څاڅکې څاڅکې کېږي ګلې
دا تندغر زړه مې اور اونه کړي
شابه شپې شپې را اوورېږه

دخدای کارونو کښې څوک څه اووائي
ماچې يې طمعې د خوږو کولې
د کړېلې نه هم ترخه اوخته

يمه په هر مشکلې منين شېرينې
واړه رنګونه چې دا توول شي په ځای
ترېنه د نمر سپينه رڼا جوړه شي

بيا چرته پېغلې ستوماني اوباسي
ګنې نو داسې چرته شوي نه وو
د کوډر غنچې او د چينار اونو کښې

وائي جولې بد مې تر خوشحالي وي
ګلونه نه کېږي اننګې کښې زما
ما چرته شاړ کوهي ته او غورځوه

زما ژړا يې د زړه تاو کموي
د پشکال خوب چې سپوا شي کله
پېغلې څارې د بارانونو لارې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسپاري خلق سرو لمبو ته د ژوند
راشې بیا یو ساعت له نه اودرېږي
ښکلي، زمونږه د وطن سپرلي دي

لـه جنګه ورستو ئې پخلا کړم پـدي
سر مې ماتېږي لېونے نه شمه
یوه د سپرېن ګولۍ خو راکړه کنه

پېغلـو کې هر قدم په خیال اخـله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله بجلۍ سخته جټکه راکـړلـه

ښه ده سمه دمه وي کاروانه کوي
خو د شهلا زړه کښې څه غلا ده ضرور
ساک ترې سیلۍ یوسي چې ما اووینې

د زړه درزا راله په ځائے اودروي
ټک ټک چې اورم د ګړیال، شیرینې
وایم که ما باندې څوک ورزې کوي

ګړې آوازونه مې سنګسار کړي ضمیر
وایم که څوک مې په مرګ غلي شو
پېغلې چې خپو کښې ګونګروګان اوتړي

Scanned by CamScanner

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا د سینو غوټې هوارې څه شې
پسې چې ماشوم له د فیډر ورکوې

راله حلوا د ناشتې پخه کړې
بیا راشې غوږ کښې راته پټ اووایې
د سرو نتکو راله جوړې اوکه نه

سم له ما ښامه چراغونه وژنې
په تا کښې څه ناڅه تیاره خوشته دې
خدائې شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کارونه د چاوس کښې نه وي
هر څه کېدې شي لېونې خو کله
کلونه کېږي د انځر اونو کښې

تا بیا کومه د یو نوي سفر
اوس به په دې باندې څه زړه خوړې
د خوب تعبیر مې اپوته اوخته

اوښکې مې سترګو نه روانې نه دي
دا خو د کلي د ګودر په غاړه
قطار قطار پېغلې ټېلونه کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب ئې ژوندي لره خو سوېچ کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي اباد شو مقبرې ورانې شوې

د زړه زخمونه چا ته ښايمه نه
ليکنې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زړه د سپېرلو رنګونه ستايمه نه

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه ليکنې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مړم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

د زړه زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څه يادوم
ټول تعبيرونه راته خوب اوخوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
تړېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي ښار ارهټ کښې څوک ده ره دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما تصویر ته یې ژړل وېل یې
پېغه د مرغۍ مې درله هم راوړې وو
اے د انځر ګله چې چرته به یې

○

څهٔ زوروَر دي مشران د کلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نیسي
او تېغه لار راته ښودلے نهٔ شي

○

مړ نهٔ شم ځاے راکړه د زړهٔ په کور کښې
تاودهٔ، ساړهٔ که د ژوند ما اووهي
زما به ډېل نمونیا شي ګلې

شپېینه ګونجې په تندي راولي
وائي رښتیا رښتیا خبره کوه
ستا د جامو استرې په څهٔ ماته شوه

○

بې شماره داسې رنځوران شته دے چې
تمیز د جنس او د جمال نهٔ کوي
اووائي ټول خوندونه یو رنګې دي

○

ستا د ښائیست د فرېبونو نه زار
خو لږ مې پرېږده چې ځان اوپېژنم
ما د بوډۍ په ټال کښې مهٔ ځانګوه

Scanned by CamScanner

خپلو همځولو ته شېرينه واېي
سر ته يې خپر شه خو باور مې نشي
رغېږي نه د پشكال لېوني

پوزه دې پرې نه کړې د قام لېونۍ
درنه په لاره تېرېدلې نه شم
ته د وادۀ نه پس هم سمه نۀ شوې

پېغلو وېل مونږ ته ګناه نشته دے
چې د خپل کور ورونه بند شي په چا
نو خاخا چا سره لار اخلي

يې د نازونو اسوېلي شېريني
ځان چیاله ورته کړې په لاس [illegible]
ګني رنګونه به دې ټول والوځي

واني ګيلې دې په سر سترګو منم
مانه بلا دوېرې غلطي شوي دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې ته ځي

ميانډې په داسې پښتنو بورې شه
پاسي پردې تورسرې او تختوي
بيا يې د خوېندو ځوک تپوس نه کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې خبرې څه جواز خو به وي
خدایه شته چې چا د چانه غلا کړېده
د باز د جالې نه تېپوس الوځي

خدایه شته خبره به صفا کومه
دا خو بېخي بې انصافي ده کنه
اوس چې د ورور تېلو کښې خوښېدې سوزي

کور کښې ساتل مرغ زرین ښه نه وي
هېڅ بیا له خپله ځانه نه شي خبر
ښځې دا پاسې خاوندان قتلوي

تښتېده له خپله ځانه څله کوے
پرېږده د سر سپورې دې مه ورکوه
خدایه شته د کور اونې څوک نه پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نه وي
چې ستا چینار چینار ځوانې شېرینې
تل د اسمان سره خبرې کوي

داسې بې واره مې ساکانې نه وي
خو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سېزي ستا د بدن خوشبوئي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړهٔ دې له څخه تېرېدلے نهٔ شم
هر څهٔ ته ستا له پاره غاړه ږدمه
بس کنه لار را پاندې مهٔ جوړوه

په مړو حساب دې تماشګير دَ حُسن
ستا دَ نظر تاؤ يُې چې اووهي نو
دَ کيکدانو اونې چپې اونيسي

ستا نرمېدو راکښې سختي را وسته
چې را رواني دې شوې اوښکې په څ
کاڼي اوبو شو او اوبو کاڼے شوې

په څهٔ ناترسې اوړېدلے يمه
وائي که بل چاته دې اوکاتهٔ نو
ستا کسېرې کښې به اوبهٔ اوڅکمه

خوښه دې خپله ده خو ياد اوسه
چې جوارګرو سره مينه کوے
نو خپل عزت به هم په داؤ لګوې

مينه کوو خو مينه پېژنو نه
تهٔ دَ هوا په اَس سوره الوځې
او ځان له برمه غورځولے دے ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بره دَ ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه دَ مار خپله ده شېرینې زما
لږه په خیال ګرځه سر توره نهٔ شي

○

اووائي ګرانه! پښتنه پېغله یم
یو دَ ناموس سودا مې مهٔ کوه نو
هر څهٔ به ستا له سره زار کړمه زهٔ

○

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زهٔ
خبره واروي شپېلي کښې وائي
مور مې ناروغه ده بابا خبروم

اووائي ژوند دې شوګیرو اوخوږو
په نیمه شپه چې اوبهٔ خوړله ځي نو
خدائګو زما له زړهٔ نه اور پورته شي

○

ستر ګې به خاورې دَ پېغلو کو ورشي
دَ شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
څانګو نه پرق وهي بانګونه وائي

○

بنګل مې لاسونه کړي ژړا کښې وائي
تهٔ چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

Scanned by CamScanner

ربدې په دې خبره ما ته نیسي
پېغلې د ښار داسې پیکه پیکه دي
لکه چې خوند تر ښه اوبو اوړې وي

منم خبرې زما عادت نه دے خو
چې پښتنې پکښې لغړې ګرځي
اور دې د صدر په بازار پورې شي

نور به عذاب څه نازلېږي په مونږ
پکښې تور سرې چې سر تورې نه شي
بیا ئې په ښار کښې څوک عزت نه کوي

شرمېږي ښائي او ښځه ځوانۍ ښه د میانې
باران کله لږې چې ستاسه او ورېږي
نو هسواکانې مسو د چم ښځې شي

پښتنې ښځې خپل خاوند ته ووېل
ګرانه ! کله مالا دې پتلون راوړه نو
په دوه مېله تووېک به ځان او وولم

درنه واده ښځې لښه او وېسته
جوړې خاوند دې زوزود اوخته
تا خو د بوقې نه بلاغو بنتله

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه سپېڅلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلو اعتبار نهٔ کوم
خاوره دَ لوے ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا دَ اوږدو زلفو بلا واخلمه
دَ ژوند طوفان کښې په چا ملا مهٔ تړه
مار هم پردې لاس باندې نهٔ وژنې څوک

دَ محبت له عظمتونو نه زار
چې دَ زامنو ئې وډونه جوړ شي
میاندې په سپین سر ګډاګانې کوي

وائې له لور او خور تپوس کوي څوک
کوځې چې هر څهٔ کوئ ستاسو خوښه
زهٔ دَ پردې ډېران ځځله یمه

ماتېږي کانړې تل په کاڼي باندې
زهٔ چارګکۍ چاته وهلے نهٔ شم
ورکړې ما نهٔ دې ډېران له لتې

زورې په ځائے دے خو غورځنګ نهٔ کوم
ګنې په ما باندې دَ ښار مېرمنو
نن دَ ګډانو غوښې هم اوخوړې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته هیڅ پاتې ملامته نه یم
لوږو او تندو که وژلم نو هم
چرته مې لاس چاته نیولی نه دی

اوس به د ځان څه صفائي کومه
ځکه بلاخراب سړی شومه زه
شیرینې تا سره مې ښه کړې وو

خدایګو په خوند پسې د ژوند رانده شو
ای د ځوانۍ د تقاضو سپړلیه
زمونږ ه کلي ته به راشې که نه

شیرینې ډېره نااوزګاره یې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځوانې مړګ درته یادېږي که نه

د زوراور اوبه په لوړه ختې
آ چې بد خویه یادېده کلي کښې
د خپو تلې مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندی لره خو ډوب دې کړمه
زه به چکر کښې خاخا راتلمه
راته چې ملامته په اوبو کښې وې ته

Scanned by CamScanner

ورسره سېل له دَ سیندونو نهٔ ځم
هسې ترې هم زړهٔ صبر ولے نهٔ شم
او دَ مڅې غوښه بلا کړمه وې

سر توره مهٔ شې خوډ ناز مې منې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سینه ورځ خلقو نه لار ورکوې

چرته له دغې غمه مړ نهٔ شمه
ځان بانديې ژوند خاورې ایرې کړې عبث
په جینکو هړو ځوانې رانهٔ شي

چې خهٔ کړې هغه به ربې مدام
پکښې نیلام چرته ناموس دې نهٔ شي
پردو پښتو کښې کړوندې مهٔ کوه

یو ښاځکے وینه راکښې پاتې نهٔ شوه
توري شپیلۍ چې کله ما اورېدې
زما دَ خپو لاسو نه دم اوتهٔ

او خاندې غوږ کښې راته اووائې پټ
تا ته به ځان قلقلاځان ښکارې خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوواڼې تولې د قسمت لوبې دي
خلق لګیا دي سنړګان لوټي او
زمونږه لنګې مینې پیه نه کوي

واڼې تر څو پورې په زغم تېرېږم
زه درته کور کښې لمغرې کومه
څې په کوڅو کښې لوړغی کوې ته

کم عقلې هسې پرېشانه ئې ته
د محبت غمونه بوجه خو نه وي
سترګې پټو باندې درنېږي کله

منم چې ګنهې محرومې مو دي خو
کله زمونږه هیروشیما نه دے
چې د سپرلو پکښې ورېږې شنډې شي

مینه اوباسي له زړګو نه ویرې
اوس که اوبنان ساتې شېرینې زما
نو دروازې دې د ګور تیټې نه شي

اخر به مړ شم که دا حال وي زما
هیڅکله مې یو ساعت له نه اودرېږي
آ لېونیه مې همېشه یاد وي

Scanned by CamScanner

تت چې دې نهٔ شي دَ ښایُست رنګونه
ځان زهٔ دَ مرګ ښځتو ته نیسمه خو
لګه دَ سوي لاس په تا ساتمه

اوواڼې تپول دَ اکسیجن کمې دے
هیڅکوته هسې خوشحالیږې ځله
ځوک لیوني نهٔ دي چې تا یادوي

دومره بیلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره تېره کښې هم هیڅ نهٔ شمه
دَ کوهي خټه په کوهي اولګي

وار چې خطا نهٔ کړې سینه لویه کړه
څومره ځلې ورته اوغورځیږې
خو پلیتیږې نه رواڼې اوبهٔ

دَ ژوند له هر ازمېښت نه تېښته کوې
راته معلومه دَ رقیب توره ده
ما دَ جبو له ماره مهٔ ویروه

ستا په فریب کښې ځکه راشمه زهٔ
زما دَ ژوند غرمو کښې سرسپین شواو
تهٔ لا دَ توي پشکال ګیدړه ئې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره سېوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اوښو اوړو شخوندونه وهي

خپله ګناه چې ئې منلې ده نو
پرېږده نور ورته هېڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

مصر بانو دې شک کښې اچوي ما
بیا دې څه ګنده کنستلې ده جوړه
راته چې خاندې او شپېلۍ غږوې

زما د زړه دروازې ځایه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه یمه
خو مطلبي په ختمه اور لګوي

رب دې دروغ کړي خو وېرېږمه زه
زما احساس داسې شګلن غوندې شو
جوړ په دې ګلي کښې چینې اوچې شوې

ومنل ئې رب دې پکښې خیر واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اومه اوګوټي

Scanned by CamScanner

واوړې له هر چا په ما ګران دے ولې
زما چې نه منې نو څه اوکړمه
رب دې ئې مړه کړي چې ترې خلاصه شمه

چې مې په زړه پاندې تیاره راځي نو
سر کړې سر تور لوپټه اوغورځوي
واوړې را اورسېږي پېړه بابا

راباندې خوا د خلقو مه بخوره
مونږ چې خپل منځ کښې جنګونه کوو
خدائے شته د ډېرو کښې غوا ننګ شي

کو مه ګناه ده چې ئې خلق کوي
دا د وطن په خاوره څه شوي دي
چې د چینار اونې له مونږه اوځي

رب دې کاڼه کړي د شیطان غوږونه
ښه په مړه ګېډه مې تېر ماسخوتن
په ګل وریښو لېچو خوب کړے دے

پرېږده زما په کار کښې کار مه لره
ښځې ما خپل سې ته پرېږده ګنې
تا به په دریو کاڼو طلاقه کړمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شیرینې ما باندې احسان مهٔ کوه
زما دَ زړهٔ زخمونه نهٔ رغیږي
څو چې ګزک نهٔ شي پړسوب اونکړي

لاس يې تنګ شوے دَخاوند دے ځکه
وائي که ماله يې نتکی جوړه کړه
خولې ته به چونګ خاوُرې درواچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې دَ ژوند زهر کوټلي نهٔ دي
ځکه دې زمکه باندې خپې نهٔ لګي

خدائے شته جنګونه خو بنده نه خو
ددې خبرې ضمانت څهٔ دے چې
زما دښمن به په ما ډز نهٔ کوي

له دې نه لویه خوشحالي به څهٔ وي
ستا دَ خاورین وجود بلا واخلمه
اوړي کښې واورې شي، لمبې ژمي کښې

میاندې دې لارې دَ بچو ځاري خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووائي
آ په کچه سټېشن اودرېږي کله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زهٔ تقاضې دَ محبت پسې ژړنم
شیرینې ځنګ کښې مې ویرږې ځله
پاخهٔ رنګونه په اوبو کښې نهٔ ځي

اووانې دومره نادیدکه نهٔ یم
خو اوږې سترګې زمانه چې وینم
دَ سرو چارهٔ په ژړمانه منږمه

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو مېږے هم ازادکړے نهٔ دے
دَ کلي خلق مې په خټهٔ قتلوي

زهٔ دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تا نه یو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړهٔ نهٔ سوزي؟

دوږ په بې ځایه وخت دې اوږتلم
داسې لل کل شومه شیرینې زما
لکه چې بانګ نه څوک بانګي اوشړي

تهٔ به له لوږې نه مړ شوے نهٔ وے
ښکارې! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچي راوړي وو

Scanned by CamScanner

خدای شته ژړا د زړهٔ د درد نامه ده
چې ته مې حق د چا لوټلی نهٔ وي
زما په سترګو کښې د چا اوښکې دي

○

ساه ترې وېستلې شم په دوو ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وایم سر دې اوخوري
څوک به پلیت ډنډ ته اوس کاڼي اولي

○

نور د فریب دامونه مهٔ غوړوې
زما نظر دهوکه کېدلې نهٔ شي
زهٔ څهٔ د دوو مېښو کټې خو نهٔ یم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووینم
وایم که ناوې د وطن کونډه شوه

○

د خدای قدرت دے څهٔ به وایمه نه
هغوي په ماکوي دبکې د قتل
څوک چې ځان ځان نه شړے نهٔ شي

○

د بې حسۍ هر وخت څهٔ حد نشته دے
زړهٔ چې سرکښه کړمه د زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شین بوټي کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته په زړه کښې مې هیڅ غلا نشته خو
دَ چم فضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهګار ښکاره شي

تپوس کوم دې کښې ګناه چاته ده
ما مشران دَ کلي وژني په دې
چې زهٔ دَ هر چا سره مینه کوم

نور زهٔ انصاف دَ چا نه نهٔ غواړمه
که وس مې او رسید شېرینې زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخلیق له درده څهٔ دي خبر
ګوتې چې نیسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور ترې نغاشې جوړه کړي

اوو ایه پاڼې په تاوان کښې دې څوک
ستا سو چړګان هم په خوله بند نهٔ لګي
او مونږ له ساګو سره ګوتې او خوړو

زهر خواره دي په فضا کښې دَ چم
ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو
دَ بدامنۍ علاج مې هیڅ او نهٔ شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نهٔ شي
پرېږده دَ کاڼو تجارت مهٔ کوه

ډېرې بې خونده جینکۍ دي دَ ښار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ یاتهٔ روم وروته

اندېښنې هم وي دَ الوت لاړو کښې
ولې د ژوند دَ حادثو له ویرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مینه ده خو
بیا به دې هرڅهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ ښار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستاسو مرتبه لویه ده
خو ګوري پام چې غلطي اونهٔ کړئ
موږ څهٔ هم اوبو زاوړلي نهٔ یو

رڼا خو نهٔ وژني فکر ونه دَ چا
خدایګو په ذهن مې تیارهٔ راولي
دا بېخ وتلي دَ .بجلۍ بلونه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو سپوږمۍ په ډک بازار کښې وپُل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه به خونده وسيلې لټوي

زړه مې يو درز اوکړې پرېشانه شمه
خاورې به ياد کړې د ګلونو په سر
دا هواګانې چې وړي مې خوروي

منم فضا ئې معطره کړه خو
خدائے شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا په څه وېشي وړي مې د ګلو

محبتونه فاصلې نه مني
دا سرحدونه د نظر دهوکه ده
اوبه په ډانګ چا بېلې کړې نه دي

ښېرېنه وائي که سيلۍ راغله نو
خدائے شته چې پړمخې را اوغورځېږي
زمونږ د کور تميه وښو اوخوړه

په يو نظر چې به ئې زړه دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانۍ مې د وجود اونه څي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرېږده دا ستا دَ وس خبره نهٔ ده
هغوي دَ سر په سپوري اور لګوي
څوک چې خشاک له دَ کور اوني وهي

دَ بد نصیبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شېرېنې
دَ طوفانونو علامې ښکاره شي

هېڅ پلنبې نهٔ وو دَ ژوندون خوندونه
چې دَ اسمان څوکې ته اورسېدم
راله ارمان راغې دَ خپلې زمکې

بې له څخهٔ وچې راله راشي ژړا
جوړې زما دَ لاشعور په شپه کښې
سر تورې پېغلې ماتمونه کوي

ډېرې شلېدلې. دَ رقیب سترګې دي
چې آئینه ورته په لاس کړمه نو
دَ سپې څرمن په ځان راواچوي زر

وینه مو جام نهٔ شي واورېنه شپه ده
منم شېرېنې ډېره ګرانه ده خو
کټوې چغه کړه دَ زېتون تېلو کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې وسه شوی یم بې ننګه نهٔ یم
په بد حالۍ باندې مې مهٔ تېروځه
غوښه که او سوزي پېتي نه ښهٔ وي

داسې نارَسته کړو دَ ژوند عشقونو
اوس چې بجلۍ لاړه شي سخت اوري کښې
ځان ته ببوزي هم وهلې نهٔ شو

دَ چا ناموس پکښې چوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې دَ رنګ مېشته وے
هلته دَ کاڼو بارانونه کېږي

زهٔ تقاضې دَ مینې ښهٔ پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دے
څه څهٔ دَ لوبو ګوډاګے خو نهٔ یم

منم چې هیڅ ترېنه سازېږي نه خو
دَ چا دَ سپورې هم نهٔ ورکوي
له تعبیرونو نه خوبونه ښهٔ وي

دا تقدس مې له ګناه ویروي
راته چې بخته شي ګمرنګې، له تا
دَ ګوتم بده مجسمه جوړه شي

Scanned by CamScanner

پکښې هېڅ لارې د منزل نشته دے
ترې گېر چاپېر دي د صحرا ریگونه
انسان په ورانې جزیرې کښې اوسي

○

چې ئې زما گرمه کړمې اولیده
نو دا رخطا ښېغلې له خپلې ویرې
د ازغکي اوبه په ما اوڅکلې

○

غلے که ناست یم خو خوتکېږمه زه
ما خاموشۍ کا نې کوله نه شي
غږونه لاوا شیندي چې غږ اونکړي

زه قدغنونه په چا نه بړدمه خو
ښه ته په ښه بد ته به بد وایمه
حجره، جیمات کښې خلق فرق کوي

○

پرېږده د ښځې بد دې مه وایه اوس
که دې د لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر باندې به نه ختله

○

ورته چې وایم ښائسته جینۍ ده
شېرینه وائې دې کښې شک نشته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غوندې ده

شپې چې اوس ښارېږي د سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل د خپل احساس لاهو کړې
ستا د ښایست د موسیقۍ موجونه

○

ټکور ټکور به مې زخمونه نه وي
چې مې په ټول وجود د ناز مرهمونه
لکه د ژمي د غرمې خوره شي

○

اومنه به هسې د شپې مه وایه
نمر لا ورمېږه څرېکې وهلې نه وي
چې لار کښې لوټ شي د ورمو قافلې

وږمه وږمه شي په هوا کښې ورکه
او پاڼې پاڼې شي په لار کښې خوره
غوټۍ چې ګل شوه پکښې پاتې څه شي

○

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
د ډاکټرانو دوائي نه خورمه
اوس به په ځان څه تجربې کومه

○

اوس دې ستم ته د ژوند څه او وایم
چې زه د خپلې تندې حال وایمه
نو په سیند ونو کښې اوبه او چې شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

په زړهٔ چاوُدون پوري مې خاندې څله
چې لوږه تنده شوه سپوا کلي کنېږي
دَ ښار په بېنک باندې ډاکه پرېوته

زهٔ به دې زهرو باندې نهٔ وژلم
څ به له ما نه اړولے وُ تا
نو ما به ساه هم اخستلې نهٔ وه

وائي شکونه په تا نهٔ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زهٔ دې دَ زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

شپېړينه وائي له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې بسپېلنې درته لوګي کړمه زهٔ

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
تهٔ چې په نيمه شپه کمسې پرانيزې
پېرېيان راپاسي په ما کټ واړوي

چې هلو ځلو کې هيڅ خوند اونکړو
کونړې وبېل هرڅهٔ په شرق اوټکه
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

Scanned by CamScanner

شپېږې ستا کباب په سر سترګو خو
که دې زما دا بده ورځ اولیده
درنه به اوتښتې د شپې خوبونه

○

خامخا زړه به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نه وې
تا د کجه خو به راپاسولم

○

بس چې نه کړې له درشل نه قدم
چې ئې دولۍ د پلار له کوره اوځي
پوئ شه د ښځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا اودرولی شي څوک
داسې په ورانډې زمانه لاړه شي
چې آئینه دانه وانه لاړه شي

○

له خپل عادته اوړېدی نه شي څو
اووائي دا ځل راته غېږ مه کوه
بیا به قسم دی داسې کار نه کوم

○

پخه توبه که ئې ویستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مه کوه
پرې که اوسوزې خو ول وې پکښې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

چا درته اوښودلې دا خبرې
چې دَ پښتنې تختې ته ما خېژوې
اووایه ستا خوله کښې دَ چا ژبه ده

خدائے شته چې کانړے جوړ په کور شو زما
مېړمنه داسې لله کله شوه چې
ګټیا ده توت ته بېکیانه وائي

ستا سر تېږې خو یادېږي کلي کښې
نن دې دَ چا سترګې لیدلي دي چې
دَ پوکښې نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
یاد کړه چې ځان به مې له تورې وژنُ
نو تا به کریکه کړې چې غرقه شومه

مردار خوارهُ وې دَ ذلت سره څخ
رب نه دَ باز غوندې فطرت اوغواړه
پرېږده دَ بل په نمړي شخوند مهُ وهه

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که دَ جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کولے نهُ شوه

خدایه شته چې ساه دالله تیاره ډوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پښتنګانو خون راپورې نه شي

د خپل ماشوم خیال به ئې نه ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لمغه بنځه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګې ګرځوي

بې شکه ځان بنائي شریفه وینه
دا درته نه وایم چې بد دې اووے
خو د یو لاس ګوتې هم فرق لرې

وار مې خطا وې چې قیامت رانه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

زه مجاهد یم د اسلام اومنئ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما د توري زور به هم اووینئ

سائینس دے ګنهو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پټو سترګو به قرآن پسې ځم

(c) ketabton.com: The Digital Library

کافي ږې دومره اطمینان ما ته ره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مری ته لاس اچوم

ما کښې ګم کښې خرابۍ دي منم
هیڅ د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې ښکو ته او س پام کړي زما

توبې او باسمه توبې ماتوم
بلا کمزورې یم بې وسه یمه
رب ته زارۍ کوم چې ما او بخښي

یم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په ځه طمعې او کړم
زه لَا اِلٰـهَ اِلَّا اللّٰـه وایمه

نن را ته جهل کښې یو قیدي اووېل
هره خبره باندې سوچ وي پکار
تو کلې لاړې خولې ته نه راځي بیا

تا چې ډالۍ کړې را واپس د مینې
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې نور ورته په کور ناسته وي

Scanned by CamScanner

لږ څو دَ عقل نه هم کار اخله
اوس چې په ګوره باندې مړي دښمنان
څله یې زهرو باندې اووژنه

زهٔ دَ انسان بې حرمتي نهٔ کوم
څو چې ویښا دَ پېغمبرؐ رد کوي
نو کوڅه ږب سپي ترېنه ښهٔ ګڼمه

دَ سیاسي رهنما ژوند خاورې شه
دَ امریکې خوندیٔ په خوله کښې وي لا
یو زورآور یې بې ښتې کسه کړې

اش پرېوځي په ماحول دَ ګناه
دَ ښار له خلقو جوړ غیرت اووتو
دوه ازمرې یوه پنجرې کښې اوسي

موشګافۍ دي یې په شرق اولګي
چې شریعت سره په لاره نهٔ ځي
بېخي زهٔ داسې تصوّف نهٔ منم

ځنګه وي نوره دَ ایمان کمزورې
دانه چې اوس دَ جمعې مونځ شي قضا
زړهٔ کښې زره هم ملامته نهٔ شم

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښځي صفا خبره اوکړمه خو

ګني مطلبونه تري یاران اخلي

چاته له ویري اوس سلام نهٔ کوم

ګني ښاشتونه مي په سترګو کيني وي

خو بې وسه يُې راڅوړم داسي کړي

لکه دَ ناوي ځي په اور اوسوزي

بې حیایه ضد دي داسي رنز مرنز کړم

لکه بد بخته پښتنه پېغله چي

له ډېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هیڅ تر ښه طمع دَ انصاف مهٔ کوه

چي عقیده يُې جوړه شوي وي دا

جنګ کښي روا شي ناروا کاروند

زهٔ پخپل کور باندي تېر اوځمه اوس

هم یوه لار ده هره ورځ پري ځمه

خو روزانه راته څهري بدلوي

وښل يُې داسي څهٔ خبره نهٔ وه

خو هیڅ بې هڅه چي رابرګ شوي په ما

تا جوړ مهي پسي شوملي څکلي دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهٔ وایه، نهٔ پټېږي نمس په کوته
راسره داسې کوته تا اوکړه چې
په غړېدلو سترګو هېڅ نهٔ وینم

د تکلف محتاجه نهٔ دهٔ، مینه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونۍ
تا ودهٔ ستونه راته خله کوي

که مې په کور کښې هېڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشي نو بیا
ورله څپل ځان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا دَ مینې سپکاوے ګڼمه
تنده دَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

اوني په دغه غم کښې ځان اوخوړهٔ
زما پخې مېوې به دې موسم کښې
دَ چا سپېرو حیولې ته ځان غورځوي

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا تهٔ چې یل پر بنړوې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

Scanned by CamScanner

اووایه ښاده ورځ به څهٔ اووینې
چې دوه پېښې دا پښتانهٔ اوکړې
ټوله شپه دې ګډوې حجره کښې

○

زار دَ ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پېښتې له لوښے هم نهٔ مومې

○

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
دَ شپې چې پاسي دَ دنیا قاتلان
په کاڼو اولي دَ کوڅو بلبونه

دا بې نیازي دَ محبت اووینه
وائي دَ لوږې نه دې مړه شمه خو
رانشه به ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځې

○

دَ نرخه مهٔ اوځه دَ کلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دي منم
خو څوک په چم مالت کښې غلانهٔ کوي

○

پېۍ چې دَ تې ماشوم له نهٔ ورکوې
تهٔ ځان ته سور په څهٔ خبره وائې
سپۍ هم بچو ته خپل شودهٔ ورکوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ سائنس دا معجزه هم اوویني
میاندو ته داسې ستنې اولګوي
چې په بچو ورله زیږے راولي

○

چې ئې په ټي. وي اشتهار اوکتهٔ
وسُل ئې دا په نیځو ډېر ظلم دے
دوؤ نه سېوا بچي راوړلے نهٔ شم

○

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
زما نظر چې په لټون وُ دَ چا
اوس مې په سترګو باندې ښهٔ نهٔ لګي

هسې بې ځایه خوشحالیږې په څهٔ
ما چې تریاق دَ محبت څکلے دے
دَ مار په زهرو باندې نهٔ مرمه زهٔ

○

کور رانه ورک دے او دَ ژمي شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم ساړهٔ دي
دا بې حسي مې چرته کاڼے نهٔ کړي

○

سترګې په دې کښې څهٔ مړې شي دَ چا
چې سېر اوږهٔ ځان له پیدا کړمه زهٔ
نو دَ کارغانو سېل راټول شي په ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ چاپه نهٔ غوښتلو هیڅ او نهٔ شو
دَ دوؤ په تیر کښې ئې لښ او زېږول
خاندانې منصوبې غرقه کړله

دَ احمقانو څهٔ لکه خو نهٔ وي
وائي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نهٔ کوي

چرته دَ يو لاسه ختلے دے پړق
تا چې په خپو نکريزې پورې کړلې
زهٔ به دې هم تپوس له در نهٔ شمه

سر ترې قلم کړه ورنه ګورې څله
له دې نه لویه بې ننګي نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور خرڅوي

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټیټوي
خبره ستا زما تر مینځه ده او
ته دَ بېګم نه مشوره اخلې

رښتیا وېنا به په هر حال کښې کوم
سترګه زما دَ هیڅ نه هم نهٔ ړپي
په ما توتان څله څنړې شیریني

Scanned by CamScanner

وږې مبارک ورته د زلفو دواړه شه
ځو ستا د سپین سر نه قربان شم ادې
داسې له میانده و نه چې شوکوې

هر څه چې وو څو تا په چوړ نه کړو
راته په شا چا تپوسے کې جوړ
داسې چې خولې پورې دې ښې اوترو

درسره دا خبره ښهٔ مسئله
که زړهٔ دې تور دے له دنیا ناهله
نو بیا د کور سفیدې څله کوې

څوک د فطرت لارې نیولے نهٔ شي
زخم چې سپوا شي تاته ښهٔ پته ده
ګړانې شهلا، اتش فشان شي غرونه

نن چې مې شونډې ورته اوچیچلې
ونیل ئې خپل علاج په وخت دې پکار
ستا په مازیګو کښې جوړ چینجې شوے دے

څوک ترینه سمه ورځ بیدلے نهٔ شي
راغبه ئې اوښکو په رخسار خوارهٔ کړهٔ
ښکارې چې بیا چاته اوبهٔ خړوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ وښ دا لوئے احسان به څوک هېروي
لا جینکۍ دَ ښو کالو نهٔ وي
دَ پېغلتوب غوړځنګ ئې ملا ماته کړي

چا له هم نهٔ ورکوي ځائے په زړهٔ کښې
په صفايې باندې ئې مه تېروځه
هرو خپل ځ دَ اېښې نښته دے

سر که مې غواړې نو په خود کښې اسه
که سیادلی دې په ځان راوستلې
سر به هر څهٔ ته ور په خولې کړم زهٔ

زهٔ حادثو را ژوندے کړے یمه
رانه چې لاس دَ مینې رانیکلو تا
دَ سیند چپو راله پناه راکړله

ته خپله لور خور قرمېزنه کښه
خو ما څهٔ داسې اورېدلي دي چې
خپله برجو له پردي باټه بنۀ وي

دَ ژوند په هر پړاوُ تنور لمبه دے
دَ یارانو انتظار مهٔ کوه
چرته وريځې غرغنډه اونکړي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته ئې مهٔ وښځه خړکه پرېږدوه
يتيم که وي هم خداے خوشحاله کړيو
خو دَ ژړا عادت ترې اونهٔ وتو

○

چا ته دَ سپي سرې نظر نهٔ کوي
هسې بې ځايه پرې ځان مهٔ سپکوه
کاڼے هغه درونډ وي چې پروت وي په ځاے

○

دَ حقيقت زهر ګوټلي دي ما
زهٔ خو دَ خوب دنيا کښې نهٔ اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوے راکوي

وينې ئې اوڅکلې زما دَ وجود
ما ډاکټرانو بانډې مهٔ ګرځوئ
رب دې دَ خولې لاړې دارو کړي زما

○

زهٔ بدګمانه ستا په مينه نهٔ يم
خو څنګه زده کړم دَ راګونو ژبه
مزدور غريب دَ لوږې غوږ نهٔ وينې

○

شيرينې دا يو اعتراف به کوي
درد دَ خندا پرده کښې مهٔ پټوه
خلق دَ مات دوبني اواز پېژني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

۱) دَ رڼا سپوږمي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

۳) ستړګو کښې خوب دَ ډکو دریاب نهٔ شو

پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)

روبے ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

۴) راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي

دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

۵) ګرفت، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۹ء)

۶) کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي

دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي

پښتو شعري مجموعه

۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم۔ فل مقاله

۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library